

НИЖИНСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ЛІЦЕЙ
ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО
ЮНИХ ФІЛОЛОГІВ

СТЕЖКА ДО ШЕВЧЕНКА

Збірка

Випуск 21

Ніжин – 2026

УДК 82-1
ББК 84(4Укр-4Чер)(Ніжин)
С 79

Ідентифікатор медіа відповідно до Реєстру суб'єктів у сфері друкованих медіа – R30 – 02463

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Ніжинського обласного педагогічного ліцею Чернігівської обласної ради (протокол № 2 від 20.02.2026 р.).

Організаційний комітет конкурсу «Стежка до Шевченка» висловлює щирю вдячність директору Благодійного фонду «Ніжен» **Миколі Шкурку**, керівнику компанії «Копиця» **Наталії Копиці** та директору ТОВ «НіжинХліб» **Вячеславу Дегтяренку** за підтримку та спонсорську допомогу.

ЖУРІ КОНКУРСУ

О. Забарний – член Національної спілки письменників України, член Національної спілки журналістів України, лауреат Міжнародної премії «Тріумф» імені Миколи Гоголя, лауреат Міжнародної премії Українського вільного університету (США), лауреат обласних літературних премій імені М. Коцюбинського, Л. Глібова, Муніципальної літературно-мистецької премії «Квіт папороті» імені Любові Забашти; доцент кафедри української мови, літератури, культурології та журналістики Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя; письменник;

А. Шкуліпа – член Національної спілки письменників України, лауреат премій імені М. Коцюбинського, І. Кошелівця, Л. Глібова; поет, прозаїк, драматург, публіцист; визнавався кращим журналістом на Міжнародному фестивалі «Золотий передзвін Придесення» (2010);

О. Гадзінський – поет, перекладач, експерт Всеукраїнського літературного конкурсу «Коронація слова»;

Т. Вантух – в. о. директора Ніжинського обласного педагогічного ліцею Чернігівської обласної ради.

На обкладинці – малюнок Марії Череп, здобувачки освіти 10 класу математичного профілю Ніжинського обласного педагогічного ліцею Чернігівської обласної ради.

Стежка до Шевченка. Збірка. Випуск 21 / упорядн. А. М. Кайдаш, О. Є. Гадзінський, Н. О. Івахно. Ніжин, 2026. 125 с.

Збірка містить творчі роботи учасників XXI Регіонального конкурсу учнівської творчості «Стежка до Шевченка», який відбувався в Ніжинському обласному педагогічному ліцеї Чернігівської обласної ради 13 березня 2026 року. Видання адресується всім, хто залюблений у красу рідного слова.

УДК 82-1 ББК84(4Укр-4Чер)(Ніжин)
© А. М. Кайдаш, О. Є. Гадзінський, Н. О. Івахно, 2026

ЗМІСТ

Катерина Андрущенко	5
Аріадна Багінська	7
Маргарита Вакал	9
Ліна Виливок	12
Таміла Висоцька.....	16
Марія Гапей	19
Кіра Гомон	23
Таїсія Гребіневич	25
Поліна Дворник.....	28
Дар'я Дика	30
Аріна Домбровська	33
Марія Задорожна.....	38
Марія Засадна	43
Олеся Калайда	45
Артем Клименко	48
Софія Колісник.....	51
Анна Костирко	54
Дарина Кураш	60
Ангеліна Кушніренко	65
Катерина Ламберг	68
Всеволод Максименко.....	70
Софія Максименко.....	71
Яна Максименко	73
Максим Маленко.....	76
Софія-Юстина Медведєва.....	77
Анна Мизенко	83
Діана Насібова.....	85

Олена Олексюк.....	88
Валерія Пашко.....	90
Валерія Пікуленко.....	94
Катерина Пінчук.....	96
Тетяна Пісковець.....	100
Тетяна Савченко.....	101
Іван Самойленко.....	103
Ярослав Смірнов.....	104
Аріана Тодоренко.....	106
Марія Хлеб'як.....	110
Віталій Циганко.....	114
Денис Черевко.....	121
Дар'я Шара.....	123
Аріана Шкабура.....	124

КАТЕРИНА АНДРУЩЕНКО,
*здобувачка освіти 10 класу
іноземної філології
Ніжинського обласного педагогічного ліцею
Чернігівської обласної ради*

МАЛЕНЬКИЙ ПОДАРУНОК ЖИТТЯ

Зазвичай новорічні свята асоціюються з подарунками, ялинкою та передсвятковою метушнею. Але іноді цей час дарує зовсім не речі, а події й зустрічі, які залишаються з тобою надовго. Для мене одна з таких історій сталася напередодні Нового року – у звичайний зимовий вечір.

Того дня я гуляла зі своєю подругою. Ми просто йшли містом, говорили про навчання, плани, дрібниці з повсякденного життя. Було прохолодно, але приємно, місто світилося вогниками, а настрій був спокійний і легкий. Це була звичайна прогулянка, без особливих очікувань, але мені здавалося, що саме такі моменти залишаються в пам'яті найяскравіше.

Я давно звикла годувати безхатніх собак. Для мене це не щось героїчне, а простий жест доброти. Я часто сприймаю їх як своїх мовчазних друзів: вони впізнають, радіють, чекають. Мені здається, що навіть коротка увага для них важлива, тому ми й вирішили зайти в «Аврору», щоб купити їм снеки. Це стало для мене своєрідною маленькою традицією: іноді, навіть під час святкової метушні, корисно зробити щось добре для інших, навіть якщо це лише для тварин.

У магазині я помітила кошеня, яке сиділо на підвіконні. Воно було руде, маленьке, десь трьох-чотирьох місяців, і спокійно спостерігало за всім навколо. Коли ми запитали про нього, нам сказали, що кошеня сидить тут уже три-чотири дні. Я ще деякий час дивилася на нього та зрозуміла, що просто не зможу залишити його там і піти, ніби нічого не сталося. Було щось у його маленьких очах, що відразу зворушило мене й викликало бажання дати йому дім.

Рішення забрати кошеня з'явилося одразу. Я зателефонувала батькам, поговорила з ними, пообіцяла доглядати за ним і взяти відповідальність. Після їхньої згоди все склалося дуже просто, ніби так

і мало бути. Це рішення додало мені відчуття радості й тепла, якого іноді не вистачає в передсвятковій метушні.

У мене вже є кілька котів удома, і я живу в будинку, де вони можуть вільно бігати, гратися й досліджувати все навколо. Тому новий маленький друг швидко звик до дому та став частиною нашої родини. Так у мене з'явився Шурік. Він грається, бігає по будинку, досліджує куточки, а вночі завжди спить біля мене, створюючи затишок і тепло в нашому домі. Кожен день із ним додає радощів у повсякденне життя, і навіть найпростіші моменти, як його муркотіння поруч, стають особливими.

Ця історія показала мені, що справжня цінність свят полягає не в подарунках у коробках, а в тих моментах, коли можна подарувати або отримати турботу, дружбу та тепло. Новий рік, навіть без блискучих упаковок, може стати часом, коли у твоєму житті з'являються маленькі подарунки, які залишаються назавжди.

*АРІАДНА БАГІНСЬКА,
здобувачка освіти 8 класу
Остерського ліцею № 2
Остерської міської ради
Чернігівської області*

МОВА – КОРІННЯ НАЦІЇ

Хто ми?! Яке коріння маємо?! Чи замислюється сьогодні кожен українець над цим?! А варто замислюватись.

Мова, традиції, любов до рідної землі – ці маркери мають єднати нас, українців, як ніколи.

На мою думку, на вершині гордо майорить мова, бо, як зазначала Ліна Костенко, «нації вмирають не від інфаркту. Спочатку їм відбирає мову».

Мова – стрижень, код, коріння будь-якої нації. Звісно, людина не обирає, де народитися, яке коріння мати, але в людини завжди є вибір: як жити, якою мовою спілкуватися, чи досліджувати своє походження тощо.

Були випадки, коли людина свідомо переходила на мову своїх прашурів, хоча довгий період використовувала чужу, запозичену мову.

Спілкуватися рідною мовою – це повертатися до джерела, з якого часто утворюється ріка – незалежна, повноводна, швидкоплинна.

Я пишаюся своїм українським корінням, я спілкуюся мовою моїх прашурів, мовою моєї держави, бо це пошук себе СПРАВЖНЬОЇ.

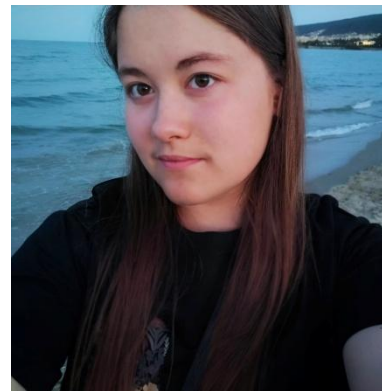
Одного разу на уроці літератури наша вчителька розповідала нам про Василя Стуса. Коли його дружина приїздила до чоловіка у в'язницю, їм не дозволяли спілкуватися українською мовою. І подружжя не зрадило своїх принципів і переконань. Вони просто мовчали. Яка сила духу! Яка любов до рідного, питомо українського. Цей випадок мене особливо вразив. Людина, яка не поступається, не здається, – варта зватися справжньою людиною.

На щастя, ми можемо спілкуватися рідною мовою щоденно. Я залучаю своїх друзів, однолітків до щирого українського спілкування. Вірю, що молодь стане більш свідомою та зрозуміє, що мова – коріння нашої української нації, коріння, яке живить, надає сили, підтримує...

Рідна мова – єднання основа,

Наш батьківський святий оберіг,
Вдячна Богу за те, що крізь роки
Він для нас її щиро зберіг!
Плекаймо рідну мову, спілкуймося солов'їною!

МАРГАРИТА ВАКАЛ,
здобувачка освіти 11 класу
Українського гуманітарного ліцею
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ТІНІ

І тінь, і тінь, і тільки тінь за нами,
І гамір, сміх – на клумбі дітвора.
І дощ, і вулиці, і сонця ще нам стане,
І літа, і півонії пора...

І спека... Спека, наче у пустелі.
Лежить Святошин у моїх очах.
І тіні наші граються на стелі,
Як діти нині граються в дворах.

І доторк рук, і шурхіт невгамовний,
І яблука на сонечку блищать.
Надвечір дощ періщить на осонні,
А тіні заховалися й мовчать...

НА ГОРИЗОНТІ СВІТИТЬСЯ ЗОРЯ

Із сотню справ я відкладу на завтра,
Я не спішу, воно того не варте:
Ще місце є і час в календарі...

Я сосен висоту збагнути хочу,
Морів побачить глибину пророчу
Й торкнутись позолоти кришталю...

А світ стрімкий, і бігти треба швидко...
Стою, дивлюсь: за горизонтом видко
В сузір'ї днів – окрилену мету...

Я сотню тисяч раз не буду поспішати:

увесь цей світ попрошу привітати
щасливих мрій пелюстку золоту...

А завтра буде, вірю, знаю, буде!
Та схаменіться, метушливі люде:
Погляньте на листок календаря...

Зверніть свій зір до голубого неба...
Куди вам поспішати є потреба?..
На горизонті світиться зоря!

ПРИСВЯЧЕНО ВАМ

Чи світять вам прекрасні жовті зорі?
Чи світять вам усміхнені серця?
Як вам знайти багаття вечорові,
Що їх між лісу запалила я?
Як вам дійти до берега й лишитись?
Як вам дістатись дальньої ріки?
Куди вам бігти, бігти й не спинитись?
Аби до краю зверхності дійти.
Як вам моя відвертості відвага?
Невже ви бачили відвертіше хоч щось?
Яка бодай лишилася повага?
Хоча й повагу ту розвіяв хтось.
Чи світять вам мої присмерклі очі?
Чи гріють вас мої палкі чуття?
Про що згадати плинним часом ночі?
І все-таки ви краще за життя.

А НАМ З ТОБОЮ МОРЕ ПО КОЛІНА

А нам з тобою море по коліна!
А нам з тобою видно береги!
Розправ кохання піднебесні крила,
Додай ще трохи радості й снаги!
Наш корабель уже підняв вітрила,
Й щоб він пройшов, звелися вже мости.
Я знаю, ти втекти хотіла,

Тепер від вітру у обличчя не тремти!
А нам назустріч тисячні дороги,
І там немає більше каяття!
Забудь тепер свої сумні тривоги,
Бо всі вони скорочують життя!
Ти смійся, переходячи пороги,
Прекрасна, неповторна, осяйня!
Не бійся йти, шукаючи дороги,
І пам'ятай: твоя така одна!
А нас чекають сизі хвилі в морі!
Вони сміються бризками до нас,
Нам з неба нині сяють ясні зорі,
І сотню миль минає наш баркас!
Дивись вперед: у дивному просторі
Той твій запал утечі ще не згас!
Біжи, змочивши ніжні ноги в морі!
Та час від часу все ж вертай до нас...

ЛІНА ВИЛИВОК,
здобувачка освіти 9 класу
Прилуцької гімназії № 9
Прилуцької міської ради
Чернігівської області

ДУМКИ ВГОЛОС, АБО БАЛАКУЧИЙ НОТАТНИК (уривки)

Запис 8.

Коли тобі не спиться (особливо під час тривоги), до тебе приходять думки. Вони різні. Одні голосні, інші тихі, одні хочуть заповнити тебе всю, а інші – непоказні: з'явилися – і тут же сховалися. І від цих думок дзвенить голова! Мені хочеться віднайти ту, особливу, думку, яка виведе мене із цього хаосу. Та вона знову зникла! Добре. Нехай. Відшукаю іншим разом. І поринаю в сон...

Запис 10.

Сьогодні до нас із Харківщини приїхали родичі. Вони довго не виїжджали, бо не могли залишити власний дім і бізнес. Та коли стало нестерпно, посилились обстріли – наважились.

– Здоровенькі були, родичі гарбузові!

Привітання дядька Вадима українською мовою здивувало нас усіх. До того він говорив російською, бо після військової служби залишився на Луганщині, там одружився. Потім перебралися в Харківську область. Тому й розмовляв (як і вся його сім'я) російською. До лютого 2022-го...

– А потім як полуда з очей спала, – пояснював наш родич.

На запитання мами, як йому вдалося так швидко й гарно заговорити українською, дядько Вадим хитро посміхнувся й сказав:

– З репетитором.

А потім дістав із наплічника «Кобзар» Тараса Шевченка.

P.S. Усім би такого вчителя, щоб нарешті пригадали «...чії сини? Яких батьків?»

Запис 17.

Інколи мені хочеться заплющити очі, порахувати до ста чи поринути в тихий, але нетривкий сон, і все, що з нами зараз відбувається, раптом зникло. Розчинилось, вивітрилось, пішло за водою, згнуло, зщезло! А ще краще – перейшло до сусіда – на росію. Хтось, можливо, скаже, що дивно чути таке від чотирнадцятирічної дівчинки, та я вам скажу: коли почалася війна, мені було всього лише десять. ДЕСЯТЬ! І ці чотири роки мені не додалися, а помножилися вчетверо. Отже, мені сорок років! ЖАХ!

Запис 18.

Учора знайшла у своєму волоссі сиву волосину. З якого б це дива??? Може, сходити до ворожки? (Жарт).

Запис 21.

Недавно забігала до прабабусі. Надворі негода, отже, вона з дому не вийде, треба занести продукти та й узагалі провідати. Першою мене зустріла... пісня – сумна, протяжна, українська пісня про чорноморця (моя улюблена!). О диво! Хоч голос, що її виводив, не мав тієї молодечої сили, що змушує все бриніти, та лунав ще бадьоро й натхненно. Старенька сиділа на стільці біля вікна, склавши руки на грудях та заплющивши очі. Пісня скінчилась. Бабуся мене помітила, посміхнулася.

- Ось молодість згадую, – сказала, ніби виправдовувалась.
- Неперевершено! Браво! Браво! – вигукувала я та плескала в долоні.

Бабуся ніяково посміхнулася знову.

Погомонівши зі старенькою з годинку, розклавши пакети з продуктами по місцях, я заквапилась і почала збиратися додому:

- Я б ще побула, але в мене уроки, вірш напам'ять...
- А я любила вірші вчити та знаю їх багатенько ще зі школи. «Реве та стогне Дніпр широкий, – почала декламувати бабуся, а потім... заспівала: – ... Додолу верби гне високі, горами хвилю підійма...»

Господи, як гарно!

Надворі в шибку стукала негода, а в оселі було тихо й затишно, бо витало тут слово Великого Тараса.

Додому ніхто вже не поспішав...

Запис 26.

Щороку в березні наша шкільна громада, як і тисячі українців у всьому світі, вшановує Тараса Шевченка. Будуть, як завжди,

Шевченківські читання, відеопрезентації, квести... Братиме участь і наш клас. Тільки от біда: більшість моїх однокласників робить це для галочки. Мовляв, проявлю себе – отримаю гарні бали з літератури. І тільки одиниці розуміють значення такого феномена, як Шевченко. Такі титани народжуються раз на тисячоліття! Це – Дар Божий для всієї нашої нації! Це – Доля!

Народитися кріпаком – і відчувати себе вільним!

Отримати освіту в дячка – і навчати мільйони «словом своєї Істини»!

Проходити службу в царській росії – і служити своїй Україні!

Прожити все своє свідоме життя за межами України – і залишатися вірним її сином і патріотом!

Не кожному це під силу, ой, не кожному!!!

Запис 28.

Наша Україна багата на фольклор. Стільки ми всього маємо: і пісні, і казки, і загадки, легенди, міфи, перекази, анекдоти... Наш народ унікальний і творчий. Любить гумор і влучне слово. Зараз можна почути, що сміятися чи жартувати не на часі – війна. Але гумор – це зброя! Я в цьому переконувалася, і не раз. Як приклад, розкажу сучасний народний анекдот, який почула, коли з мамою допомагали плести сітки для ЗСУ.

«Зайшли орки в одне українське село. Начепили на себе парадну форму, увімкнули на гучномовець «Катюшу» та пішли по хатах людей на мітинг зганяти, про «асвабажденіє» розповідати. У який будинок не зайдуть, а там портрет Шевченка в рушниках висить. «Це хто?» – питають. «Це мій прапрадід», – один говорить. «Це нашої прабаби онук у другому коліні», – відповідають в іншому дворі. «А це мій родич через дорогу навприсядки», – відповідає столітній дід, лукаво посміхаючись. Окупанти тільки очі таращать – нічого зрозуміти не можуть. Зібрали всіх людей біля церкви й давай у місцевого колаборанта (і такий знайшовся) розпитувати.

- Це хто такий? – тикає пальцем у першого дядька.
- Шевченко Василь.
- А той?
- Шевченко Григорій.
- А ті двоє?
- Шевченки! Тарас і Микола!
- То що тут у вас – усі Шевченки?

- Так!
- Тут із натовпу виходить отой столітній дідок і каже головному орку:
  - Хочеш орден отримати?
  - Кто же не хочет? – відповідає той.
  - Усе село затамувало подих. Що ж це вигадав старий?
  - Оце в нас у селі всі Шевченки, тому й село зветься Шевченкове. А ось там, – дід махнув рукою вбік лісу, – кілометрів за сорок, село Бандерики. Розумієш? – і змовницьки підморгує.
  - Русню за п'ять хвилин як вітром здуло.
  - Діду, туди, куди ви їх послали, і дороги немає, тільки хащі та болото. То прокляте місце, звідти ще ніхто не повертався. Та й села такого нема, почали говорити односельці.
  - Нема, – погоджується дід. – Але ж їм хочеться побачити Бандеру!
  - Та він уже кілька десятків років як царствує! – відповідають.
  - От я кацапам дорогу на той світ і показав! Хай там його шукають!»

ТАМІЛА ВИСОЦЬКА,
здобувачка освіти 9 класу
Комунального закладу
«Борзнянський ліцей»
Чернігівської обласної ради

ЖИВИ, ЯК ЗАПОВІВ ТАРАС

Живи, як заповів Тарас,
Люби свій край і рідну мову,
Не лицемір і не тримай образ,
Іди сміливо в світ, учись – бо це життя основа!
За волю й честь стій до кінця!
Нехай ніхто тебе не спинить!
Шануй батьків своїх і рідний дім
І перед ворогом не падай на коліна!
Гори вогнем жагучим, полум'яним
І не схиляй ніколи голову свою,
Будь у житті ти патріотом, будь незламним!
Ти – українець, пам'ятай про це, молю!

ПЕРШЕ КОХАННЯ ТАРАСА

У Кирилівці, між хатами й квітучими вишнями,
Де босоніж бігав малий Тарас,
Там серце його вперше відчуло ніжність
І світ яснішим став ураз.

Оксана – тиха, світлоока,
Мов пісня рання при зорі,
Для сироти – надія й спокій,
Промінчик сонця у журбі.

Він малював її у мріях,
Коли служив на чужині
І крізь роки, крізь біль і злидні
Ніс образ дівчини в душі.

Та доля – пані невблаганна,

Вела їх різними шляхами.
Кріпацька доля – ніч туманна,
А мрії – зламані кайдани.

Та в кожному рядку поета – її усміхнені уста,
Бо перше щирее кохання
Не згасне і не кане у літа!..

ШЕВЧЕНКО – ПРОРОК

Не просто слово – наче грім із неба,
Не просто вірш – як клич із глибини.
Він бачив долю там, де вже була потреба
Сказати людям правду. Щоб вони
Побачили у віршах біль, і волю, й зраду,
І гнів, мов полум'я гарячої весни.
Він не мовчав, коли мовчала влада –
Він говорив за тих, хто був німим.
Пророк без трону, без меча і слави,
Лише з пером, що різало, мов сталь.
Та слово стало вище всіх державних
Печаток, мурів і чужих скрижалей.
Іде крізь час його жива дорога –
Як світло свічки в темряві віків.
Бо пророк той, хто будить у народі
Не страх, а силу вільних голосів.

ШЕВЧЕНКОВІ СЛОВА І СУЧАСНІСТЬ

Він бачив Україну вільну –
Без кайданів, без темних днів,
Де правда житиме постійно,
А не ховатиметься в тінь.
Де люди – люди, а не тіні,
Де син і мати на землі –
Оновленій і добродійній,
Де хліб насущний на столі.
Він мріяв: буде мир і воля,
І слово правди не змовчить,

І на своїм веселім полі
Народ щасливий буде жить.
Таку країну він лишив нам
У слові, в думці, у віршах –
Щоб ми її щодня творили
Не в мріях, а в своїх руках.

РОДИВСЯ ХЛОПЧИК – ДОЛЯ НА ХРЕСТУ

У ніч весняну, тиху й непросту,
В убогій хаті, серед темних стін,
Родився хлопчик – доля на хресту,
В майбутньому Кобзар, пророк з глибин.
Тремтіла свічка – знала все, як повитуха,
Що над рожденним тихо-тихо шепотіла.
А у вікно – раптовим спалахом сяйнуло,
Таким, що навіть серце в матері зомліло.
Не місяць сяяв, й не сузір'я Волопас,
А Божий знак великої тяжкої долі,
Бо у цю ніч на світ прийшов Тарас —
Вершитель доль, пророк людської сили й волі.
Бабуся бачила – та з ляку змовкла вмить,
Бо як сказати батькам, що навіть цар
Не зможе слово сина їхнього спинить,
Бо їхній син для всіх людей – Кобзар?

Вона лишень поклала тричі хрест
Над хлопчиком, малесеньким дитятком,
Щоб він явився волею небес
Для України мужнім і завзятим
Борцем, що стане на чолі звитяг,
І слово генія звучатиме крізь роки...
Й настане час, що по його слідах
Ще довго йтимуть генії-пророки!

МАРІЯ ГАПЕЙ,
*здобувачка освіти 10 класу
іноземної філології
Ніжинського обласного педагогічного
ліцею Чернігівської обласної ради*

***

Думи, думи знов у сні,
Де ми разом, всі малі,
Де родина: батько й мати
З нами, з братом, коло хати.

Там щасливий рідний люд,
Дні яскраві, непорочні...
Й знову думи крізь пітьму,
Знову спогади крізь ночі..

Так ніч проходить, день іде,
Я ніби думкою своєю
Разом із рідною сім'єю...
Та щось не так і щось не те.

Не так, коли нема того,
Хто поруч був. Нема його.
Бо зараз він вже на війні,
Вже десь далеко від сім'ї...

***

Зірка ясна виділялась,
Серед планет вона ховалась.
Було в ній дещо чарівливе,
Що серденько підкорило,
Що світило навкруги,
І на світанку, і вночі.
І всі думки чомусь про неї,
Про зірочку посеред неба.

***

Любіть Україну, за неї віддайте все.
Мова у нас солов'їна з давніх-давен.
Нація наша щира і хоче волі,
Нація наша хоробра і мудра.

Любіть Україну, за неї віддайте все.
Козацький свій рід згадайте.
Та те, як нині за Україну б'ються
І хто за нас тіло й душу вже положив.

Любіть Україну, віддайте за неї все.
Та згадайте людей з-під завалів.
Москалі нам не друзі, а ми їм не брати.
Любіть Україну, віддайте за неї все.

Любіть Україну, за неї віддайте все.
Зелену, квітучу чи, може, іноді й не таку.
Завжди у добра щасливий кінець.
Тільки любіть Україну, віддайте за неї все.

***

Сьогодні свято, танці, кульки
Та День народження моє.
А мені до болю сумно,
Бо хтось кладе життя своє.
Бо хтось під кулями в вогні,
А хтось в окопі замерзає...
І яким віршем про це сказати?

І закінчиться свято, танці,
І буде знову, як було.
А хтось в цей день
Помер за мою душу.
Під кулями у вогні
Або замерзнувши в окопі.
І серце знову заболить,

Бо я продовжую спокійно жити.

І кожен день я згадую героїв,
Героїв клятої війни.
Хтось міг і далі жити й жити,
Але його забрала ця війна.
Не до свят мені тепер,
Бо ще триває війна.
Та я залишаюсь із бойовим духом,
Щоб ті життя даремно не пішли.

Єдине свято відсвяткую –
Свято перемоги.
Я дочекаюсь всіх героїв,
А хто не зміг, того згадаю.
Вони поклали душу за мою свободу
Та за моє спокійне життя.
І почеплю я прапор України,
Щоб не забути цей день.

***

Шкільний урок, перерва, знов урок.
А я думами із захисниками,
А я думами з батьківщиною,
А я думами у війні, але не там, де зараз.

І не можу я оговтатись,
Я думами разом із захисниками,
І більш нічого мені не треба,
Крім спокою та миру.

І сиджу я на уроці, час вшанувати захисників,
А на мої очі ось-ось навернуться сльози,
Встаючи зі стільця, я думами із захисниками,
І опускаю голову в низькому поклоні.

А я думами разом із захисниками.

Кожен день для мене як останній,
Кожен день для мене як день пошани,
І я віддаю їм поклін.

А я думами разом із захисниками,
Коли жертвую гроші на військові потреби
І думаю, як їм зараз нелегко,
І мрію, щоб настав наш мир.

КІРА ГОМОН,
*здобувачка освіти 10 класу
іноземної філології
Ніжинського обласного педагогічного ліцею
Чернігівської обласної ради*

МІСТО БЕЗ ВІЙНИ

Сонце. Ранок. Тиша.

Ці слова звучать, як мрія. Як те, що мало б бути звичним, але стало розкішшю.

Кожного ранку, прокидаючись, хочеться відчутти яскраві промені сонця, почути, як пташки щебечуть і співають свої веселі пісні, ніби цікавляться, де б знайти зернину. Хочеться бачити чисте небо, у якому літають літаки, а в них люди летять у подорож, у відпустку чи просто на роботу. Така гармонія здається природною, майже обов'язковою для життя, але сьогодні вона здається недосяжною.

Дим від вибухів і ракет застилає небо. Літаки більше не асоціюються з мріями – вони несуть загрозу, руйнування, смерть. Тиша стала чимось далеким і майже нереальним. Її витіснили звуки сирен, гул дронів і вибухи, які розривають не лише простір міста, а й спокій людських сердець.

День. Галас. Люди.

У місті без війни день – це рух і життя. Діти весело повертаються зі школи, намагаються обігнати одне одного дорогою додому, сміються й просять батьків дозволити ще трохи погуляти з друзями. Дорослі повертаються з роботи, ідучи додому, планують подорожі, відпустки, майбутнє.

Але в реальному місті тривоги не дають дітям спокійно навчатися. Уроки перериваються сиренами, а думки – страхом. Замість галасливих перерв – укриття, замість безтурботних мрій – постійне очікування небезпеки. Подорожувати можуть не всі, а для когось дорога додому стала неможливою. Є ті, хто давно не бачив рідних вулиць, і ті, хто вже ніколи не зможе до них повернутися. День минає серед людей, але з відчуттям порожнечі, яку залишає війна.

Вечір. Світло. Мрії.

Вечір – це час родинного тепла. Час, коли сім'я збирається разом, щоб повечеряти, подивитися фільм, поділитися новинами за день. Це мить спокою, коли дивишся на зоряне небо й загадуєш бажання, побачивши, як «падає зірка». Колись ці бажання були простими: велосипед, нова іграшка, смартфон.

Та сьогодні не кожна родина може зібратися разом. Часто діти й мати чекають батька з війни, а в когось уже немає сенсу чекати. Світло стало проблемою, а вечір – часом тиші, наповненої тривогию. Дитячі мрії змінилися: щоб батько повернувся додому живим, щоб мати не плакала, щоб більше ніколи не чути цих клятих сирен.

Ось таким є справжнє місто сьогодні. Але водночас у ньому живе надія. Надія на те, що колись сонце, ранок і тиша перестануть бути мрією. І ми обов'язково житимемо в місті без війни.

ТАЇСІЯ ГРЕБІНЕВИЧ,
здобувачка освіти 11 класу
Сергіївської ЗОШ I–III ступенів
Яблунівської сільської ради
Прилуцького району
Чернігівської області

***

Воля чи сваволя...
Яка моя доля?..
Куди вона мене занесе?
Потішить чи знову мене потрясе?
Хто я – в неволі – кріпак чи поет?
Що ж у руках у мене – стилос чи стилет?
Чи буду я ще малювати,
А чи змушений буду тікати?
Ой, як би хотів я це знати?
Чи зможу я в рідній Україні жити?
Чи все життя на чужині
Буду за нею тужити?
Чи буду я сам, самотній, журитись,
Чи змушений буду пану коритись?
Я б так хотів сім'ю створити...
Сидіти у саду вишневому
І говорити по-життєвому.
«Село! І серце одпочине...».
Ну де ще є таке село –
Лише у нашій Україні,
Лише у рідній стороні.
«Немає гірше, як в неволі
Про волю згадувать...», та я
Так щиро вірю, що для когось
Важливі мої діла.

***

«Думи мої, думи, лихо мені з вами...»
Ті слова мої пророчі

Несуться з літами.
Але будуть ті, хто
Не бачить і не знає –
Оглухли – не чують, і
Такі лише із себе, дурнів, глузують.
Бо той ворог, що сміється –
Перший і програє.
«Наша дума, наша пісня»
По світу літає,
Наш люд, нашу країну
Перед Богом прославляє.

***

Зелений гай. Гори високі.
Які ж в лісів думки глибокі!
Я чую: вітер на дебатах
Щось сперечається в Карпатах.
Стрімкі джерела. Дуб крилатий.
Птахи вже змучились літати.
А море хвилі розганяє.
Козак дівчиноньку кохає.
Пекуче сонце. Дощ холодний.
Десь чути дзвінко спів народний.
Аж навіть пес тихенько виє.
А осінь стрімко шати шие.
Сніг наче біла скатертина.
І вітер – знову музикант.
Такий в природи є талант:
Вона – найкращий оркестрант.

***

Соціальні мережі, думки не по темі.
На топі лиш ті, кого звали – «шалені»:
Із виду цукерка, а в голові – фантик,
А зверху гламурний бантик.
Такий парадокс – не модна вже книжка.
Якщо ще читаєш, то ти сіра мишка –

Такий собі застарілий формат,
Та в кожного є свій адресат.
Читайте, міркуйте, виходьте у маси –
Ваш розум ясніший, ніж псевдоприкраси.
І жоден блогер нехай вас не формує,
Бо внутрішній світ книга рятує.
Навчайтесь, розвивайтесь, свого не цурайтесь.
Життя кожен день малює портрет,
І завжди лишається ваш силует.
Кохайте, любіть, цінуйте хвилину...
Життя швидкоплинне, як не крути.
То ж встигніть дістатись своєї мети.

ПОЛІНА ДВОРНИК,
здобувачка освіти 11 класу
іноземної філології
Ніжинського обласного педагогічного
лицею Чернігівської обласної ради

ОСТАННІЙ ЛИСТ ВІД ТАТА З ВІЙНИ

Доброго ранку, моя люба квіточко, моя польова царівно, моя донечко! Сьогодні твій день народження, і я хотів привітати тебе повідомленням. Але... цілий день немає зв'язку. Тому пишу на папері й маю надію, що зможу передати його волонтерами. Доню моя дорога! Хіба я думав, що колись буду вітати тебе з фронту, з передової? А сьогодні ти снилася мені всю ніч. Ми бігли з тобою берегом моря, а хвилі наздоганяли й ласкаво хлюпали в спину... Ти голосно сміялась, тікаючи від них, я брав тебе на руки, і ми знову бігли... І натрапили на піщаний замок, який колись, у далекому 2013-му, відпочиваючи в Одесі, ми побудували з тобою. Пам'ятаєш? Уві сні я розумів, що це ж було давно, не міг він так довго встояти на березі? І ти, така маленька, зеленоока красуня із довгим розкішним волоссям, шепотіла: «Таточку, це твій палац! Ти збудував його своїми руками! А я тільки трішки допомагала тобі».

Зранку був приліт... І мені не довелося додивитись сон... І до чого він мені приснився? Сонце, моя перлинко! Мені б так хотілося зараз бути поруч... Я вітаю тебе й зичу, щоб ти була щасливою в рідній країні. Я так хочу, щоб ми всі зібралися за сімейним святковим столом. Я мрію, що твої уроки будуть проходити в школі, а не в бомбосховищі. Я вірю, що Перемога настане! Але ця люта війна...

Бувають миті, коли мені хочеться кинути все й поїхати до тебе, але я твій захисник, доню, захисник свого народу та своєї країни... Я не розчарований романтик – війна навчила мене бути скупим на емоції та слова. Тому коли я мовчу, просто сідай поруч і помовчи разом зі мною. Війна навчила мене не лізти в душу – ні у свою власну, ні в чужу без потреби. Війна навчила мене безпомилково відчувати людей. Війна – це стара як світ, підступна й безжальна подія, яка забирає радість, надію, забирає життя... Мені часто снилася ти, хата, твої квіти. Інколи я запитую в Бога, навіщо Він допустив цю війну. Навіщо вона приходить, змушує нас змиритись і сказати: «На все воля Божа», –

навіть тоді, коли ми не можемо зрозуміти й усвідомити мету й мотиви Бога, коли Він посилав такі випробування. Я не друг війни, я той, хто став на чатах за її покликком, щоб захистити своє. Я не вбиваю – захищаюся й захищаю. Можливо, вам у школі говорять, що це братовбивча війна, війна між двома країнами.. Ні... Це боротьба між добром і злом, і вона дуже жорстока. Але коли опиняєшся тут, тобі вже просто нема коли думати про страх, сумніви й невпевненість. Перемога на боці правди – завжди, але інколи для перемоги потрібен час. І для сміливості подивитися в очі цій правді теж. Не буду розказувати тобі, який звичний вигляд має всипане зорями небо на тлі зброї, боєприпасів і укріплених позицій. До такого краще не звикати. Я ж мусив звикнути, бо по-іншому не можна. Так хочеться всупереч усьому насіяти тут квітів... Може, я б і зміг, але поки не час. Якби ми мали робити все, що хочемо, незважаючи на умовності. ...Чому звичайні люди не переміщуються в просторі? Усі могли б тоді перелітати вільно туди, куди хочеться. Я б прилетів до тебе, донечко, обійняв, пригорнув би тебе до серця, подарував би розкішний букет твоїх улюблених білих троянд... О, якби я міг літати! Якби міг! Коли я повернусь із клятої війни, я буду мовчати, мовчати в пам'ять про тих, хто загинув, мовчати й читати в очах живих почуття. Чому я не буду кричати від радості, танцювати чи обіймати знайомих і незнайомих? Тому що мир, як і добро, гучно не поширюється, заповнюючи собою весь простір, як і любов... До чого я це все пишу? Бо маю потребу. Сподіваюсь, що я висловлювався зрозуміло для тебе, моя кровинко, моя принцесо, моя красуне... Якщо не зможеш зрозуміти, просто відчуй, настільки зможеш відчути.

Ми переможемо! Ми обов'язково переможемо! Цю незламну віру ми успадкували від наших пращурів. Такий оптимізм у змозі витримати всі випробування, що випали на нашу долю. Моя маленька і водночас доросла доню, я тобі обіцяю, що ми переможемо і я обов'язково повернусь. Візьму тебе у свої обійми, буду міцно тримати й більше ніколи не відпущу. Скажу: «Я поряд!», «Все добре!», «Ми змогли!». Я дуже сильно тебе люблю та з нетерпінням чекаю на нашу зустріч. Твій захисник.

P.S. Якщо тільки залишуся живий...

P.P.S. На жаль, 09.02.2023 татуся не стало.

Білі троянди несую, таточку, тобі я...

*ДАР'Я ДИКА,
здобувачка освіти 10 класу
математичного профілю
Ніжинського обласного педагогічного ліцею
Чернігівської обласної ради*

А пам'ятаєш, мамо,
Той теплий ранок літній?
Я в дім наш принесла
Пташину – ледь помітну.

Вона тремтіла з жаху
Або ж від болю в крилах.
І ти сказала, мамо:
– Неси хутчіше, мила.

Ми крильця перев'язували
Тихо й терпеливо.
Ти вчила: помагай,
Їй болісно, жахливо.

Я ту пташину гріла,
Як серце у долоні,
А потім – змах, і в небо!
І щезла у верховні.

Я довго, мамо, плакала:
– Чому летить – не дякує?
Чому, як відпускаєш —
Добро не повертає?

Минали роки швидко,
Життя плелось мережкою,
Та я несла слова твої
Своєю стежкою.

І нині, мамо, я людям латаю
Їхні зранені крила
І долі зламані підіймаю,
Коли власники вже безсилі.

Я слухаю їхні відчаї,
Їм підставляю плече,
А кожен, хто в небо злітає,
І не згадає мене.

Як та малесенька пташка,
Що колись полетіла,
Так і люди минають,
Хоч їм я добро робила.

Та є такі, що казали:
– Я тебе не покину в біді.
Твої крила я теж залатаю,
Коли час настане летіть...

А сьогодні – ні слів, ні луни,
Ні пам'яті однієї,
Наче й не торкались вони
Моєї душі – своєю.

Злітають вдесьте і всоте,
Як той горобець у дитинстві,
В нові світи і висоти,
Без мого ім'я на вістрі...

І я шепчу крізь втому,
Крізь подих свій та біль:
«А пам'ятаєш, мамо?..» –
І світ стає легкий.

Та є одна правда, мамо,

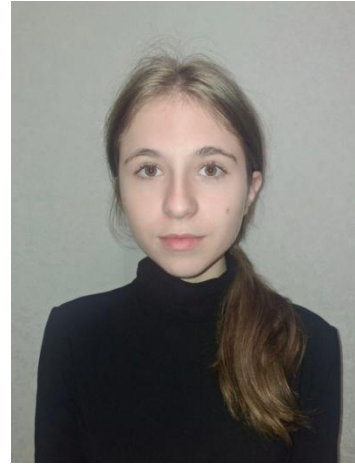
Вона гірка й невесела:
Я людям дарую пір'їни
З власного із осердя.

Від серця їх відриваю,
Щоб хтось злетів в небосхил,
Але ніхто не латає
Поранених моїх крил.

І я лечу далі, мамо,
Хоч крила мої вже в рубцях,
Хоч сили, напевно, мало,
Щоб втриматись в небесах.

Та поки ще маю в грудях
Пір'їну хоча б одну,
Як хтось поранений буде –
Без слова віддам йому...

*АРІНА ДОМБРОВСЬКА,
здобувачка освіти 10 класу
Українського гуманітарного ліцею
Київського національного
університету імені Тараса Шевченка*

***

Скільки чутно людей, стільки й чутно думок,
І стільки ж книжок, і скільки ж зірок,
Проте свою ясність і мудрість вони донесуть достеменно,
А люди – та хтозна,
Бо ж тільки й ми померемо.
Думки вже виллються в промови
І слово заживе у серці майбутніх поколінь,
Від наших даремностей, що ми звемо «розмови»,
Залишиться лиш тиша й дим,
Той дим, що існував на кухні, цигарки,
Дош на вікні й очікування бурі.
І поруч – недописані рядки.
На крок раніше – за них можлива куля,
На крок раніше – арешт без церемоній,
На крок раніше – ув'язнення за «мову».
На крок раніше ці недописані рядки
Всупереч твоєму існуванню – живі.
Вони звучать, як шепіт серед ночі,
Звучать, як вітер у густих лісах,
Звучать, як протест на площі,
Вони – це бунт в молодих голосах.
Їх слово – зброя, їх вірш – то світло у пільмі.
І тиха революція горить у їхніх серцях,
І заклик, що говорить «ми живі,
І доведемо це не лише на рядках».
Свобода, що звучить в бібліотеках,
Крила поезії, що марять в небесах,

А на бульварах панує небезпека,
У голові попри натхнення – страх.
Це крок раніше, а є крок уперед,
Майбутнє, за яке боролись ще тоді.
І зараз дощ і дим від сигарет
Залишать слід і заклик свій «творИ».
Погасне лампа у вікні,
Охолоне кава на столі,
Допишуться всі недописані слова,
І «мова» буде жити, живе і жила.

***

Зламаний пензель і коректором залиті строфи,
Що приховують столітню історію людей.

І гумкою витруться всі згадки й декларації,
Щоб повністю анулювати суть всіх ідей.

Заллється небо чорним, загубиться слово
І думка поміж безлічі безсмертних тіней.

Загубиться сенс, як і висохнуть ріки, як і вицвітуть трави,
І квіти зів'януть у центрі алей.

Де зачиняться двері для всіх смертних
З усіма їх картинами на входах до галерей.

Як і повилітають віконні рами в будинках усіх, чий почуття і
забезпечення циркуляції крові
Відбувалися десь в районі грудей.

Зникає конкретно – серце, той внутрішній насос, який змушував
дихати
І суперечити навічному заплющенню очей.

Якщо зникає сонце і припиняється вітер,
Птахи не щебечуть, то нема ні днів, ані ночей.

Жодних скарг і потойбічного шуму,
Гармидер без сміху і веселих дітей.

Немає ні усмішки, тільки миготіння ліхтаря
У вікні на вході в музей.

Жодних подій нема, всі спогади стерті, виправдані
метеорологічними явищами
Із наслідком відсутності будь-яких вістей.

Бо все ж тут забуте, і ніколи не жило,
Лиш існувало, дихало, їло в очікуванні нових статей.

Нема вогню, хоча ж тепло колись було, як екзотермічна реакція,
Або набуте з допомогою когось, хто звався Прометей.

Проте нема вже орла, немає скель,
Немає діалогів про мистецтво, і розбита палітра-акварель.
Куди ж подівся наш Мойсей?

***

Моя кохана пише не мені,
Вона забула всі слова любові.
Моя кохана зацікавлена лише у ній,
В прогулянках, піснях із нею в Львові.

Моя кохана пише не мені листи,
Моя кохана не телефонує,
Присвячує вже не мені пости,
І на увагу іншої вона полює.

Моя кохана вже моє ім'я забула,
Моя кохана бачить сни із нею.
Від мене своє серце назавжди замкнула
І насолоджується життям зі спорідненою душею.
Моя кохана любить не мене,

У серці вже кипить вогонь до тої.
Моя кохана думає, що навіжена,
Якщо дозволила собі до дівчини слова любові.

Моя кохана кожен день мене вбиває,
Та звук вже я, і треба жити далі.
Моя кохана почуттів не обирає,
Так само, як і я свої моралі.

Моя кохана вже не має тіла,
І ні душі, ні слів, ані любові.
Моя кохана вже занадто сильно зблідла...
Неперевершений контраст із морем крові.

***

Я птаха без крил
Чи, радше, крила без птаха,
Я час без хвилин
Або лиш стрілка від циферблата.

Я слово без літер
І космос без планет,
Я світ без повітря
Чи неспіваний сонет.

Я речення без слів
І любов без неї,
Я трупаки без могил
І магія без феї.

Або я лиш людина без внутрішнього цвяха,
Яка живе життя без жодної мети.
Я крила, що не мають свого птаха,
Я птаха, що не має своїх крил.

***

Ти виливай усі бажання у слова,
Реви, кричи, радій ти на папері.

Це й буде терапія твоя нова,
Тепер існуй емоціями у письменницькій ти сфері.

Плач буквами, смійся абзацами,
Ти комами і крапками передай свій біль.
Бийся з тире і різнобарвними форзацами,
Переживай із ручкою ти гнів свій.

Слово «нудьга» ти виводь олівцем,
Намалюй каяття, образу та сором.
Нехай той блокнот буде твоїм взірцем,
Нехай він буде усім твоїм добром і злом.

Виводь на папері всі муки й печаль,
Пиши про страждання та спокій в душі,
Через тії слова ти і щастя плекай,
Переживай усі свої почуття на тім аркуші.

Ти будь поетом, якщо не став історією,
Не будь поемою, вже ліпше стань творцем.
Це краще, ніж просто піти в пільму,
Тепер існуй посереднім митцем.

Ти виливай, що тільки можеш, у романи,
Твори пісні, вірші, сюжети,
Ти заведи людей у власні мозкові вулкани,
Нехай не знають про відсутні зворотні білети.

Тони у власних же творах,
Виринай лиш за натхненням,
Прогавай молодість у творчих норах,
Це й буде твоїм людським знаменням.

Вмри у своїх реченнях і реченнях,
Між літер загубися, і все.
Ти будеш жити спогадом у бібліотечних легенях,
Тому насправді твоя особистість ніколи й не вмере.

МАРІЯ ЗАДОРЖНА,
здобувачка освіти 11 класу
Козелецького ліцею № 1
Козелецької селищної ради

МІЙ ДУБ

Я щаслива, що живу в невеликому містечку Козелець, що на Чернігівщині, оповитому історичними легендами й переказами. Так, саме тут народився і виріс останній гетьман України – Кирило Розумовський; саме тут зупинявся Тарас Шевченко, подорожуючи Україною, і змалював наш храм Різдва Богородиці у своїй повісті «Княгиня»... І це не просто легенди, це вже історія, про яку ми дізнаємось зі спогадів та записів очевидців. Але серед них є справжній свідок усіх тих історій і подій – наш легендарний Дуб. Дуб, якому судилося стати німим свідком трьохсотлітньої давнини. Дуб, до якого я інколи заходжу за життєвою силою й натхненням, бо він для мене є справжньою точкою опори, джерелом стійкості, адже не дарма кажуть, що дерева – це джерело життя...

Хто й коли його посадив – невідомо. Хоча зараз можна побачити табличку з написом, що то Дуб віковий, посаджений 1665 року. Добре, що табличка не прибита та не в'їлася в кору дерева, в старе тіло велетня, що ген-ген розкинувся гіллям над триповерховою поліклінікою. Здається, гордовито-стомлено поглядає він звідти на метушливе наше життя, на весь Козелець...

Час від часу, поскрипуючи, Дуб згадує молодих хлопців із прекрасними голосами – Олексія та Кирила Розумів, яким усміхнулася доля, бо сама цариця запросила їх до петербурзького хору. А далі – навчання, освіта. І ось вони вже в zenіті слави. Пам'ятає Дуб, як хвилювався, коли почала будувати Наталка Розумиха собор Різдва Богородиці в знак подяки Богові за прекрасну долю її синам. Хвилювався, бо стояв при дорозі, неподалік запланованого будівництва, куди потрібен був матеріал. Та він ще був молодий і не придатний для підлоги храму.

Відтоді він навчися бути вдячним людям і ще ширше розкинув гілля, створюючи тінь у літню спеку. І хто тільки не зупинявся під його

короною для перепочинку на поштовому тракті Київ – Петербург. Хіба ж усіх пригадаєш. Ось хіба що пригадується панська валка з молодим паничем Енгельгардтом, що поспішливо їхав із Польщі на Петербург, а молодий хлопчина-козачок усе відставав, бо чобіт один зовсім розпався, а той другий він міняв з однієї ноги на другу. Тут і присів молодий Тарас, щоб зігріти збиту ногу в опалому осінньому дубовому листі. Той хлопець, звісно, не звернув на нього уваги. Але через багато років (хіба Дуб знає роки?) той самий Тарас-художник, гостюючи в Марковича та Момбеллі в Козельці, знову прийшов до Дуба. Навіть почав малювати. Раптом задощило, і Шевченко поспішливо склав пензлі. А Дуб так і не побачив свого портрета. Чи домалював його той художник?

Так і минали роки... Метрів за десять почали копати котлован. «Ну, все. Ось і настав мій час», – думав Дуб, згадуючи побратимів, що поклали життям на новобудови. Швидко виросло триповерхове приміщення сучасної поліклініки, але Дуба не зачепили. Тепер йому стало навіть затишніше. Не так дошкуляють вітри й морози, та й шлях (чи то дорога – по-теперішньому) пролягає трохи віддала. Усе рідше подорожні йдуть до Дуба спочити чи сховатись від спеки. Усі кудись поспішають. Лише одна старенька щоосені приходиться до Дуба назбирати жолудів. Думалось, то для худоби старається бабуся, а вона, переказують, несе ті жолудята на околицю Козельця й щороку висіває їх там смугою. А за 30 років її наполегливої праці з'явилася дубова лісосмуга. Дуб знає про молодий дубняк уже багато років і щоосені щедро родить та все виглядає стареньку з кошиками... А минулого року, під час бурі, так розхвилювався Дуб, розходився гілками, так скрипів, немов сердився. А чому б не сердитись, адже знайшлися якісь не місцеві зайди та й давай той молодий дубняк щоночі пиляти... А то ж ... то ж його діти...

Якось восени забрела і я до старого Дуба, щоб подумати... Зібратися з думками... Беру кілька гладеньких жолудів і кладу до кишені. Беру із шляпкою... Я люблю жолуді із шляпкою... Нехай, думаю, лежать там до весни. А навесні піду до тієї лісосмуги й на місці спиляних дубків посаджу свої жолуді. Може, і приймуться. Дуб поскрипує мені, немов благословляє на нове життя. Обов'язково приймуться!

ЮВІЛЯРКА

Сьогодні знову свято. Мабуть, наїде гостей, навезуть подарунків, виголошуватимуть звичні промови. Може, і фотографа запросять. Тоді Вона буде на кожній світлинці, у кожному кадрі. А скільки тих кадрів було й чого тільки не довелося їй бачити! Перші, мов полохливий метелик, побачення й гучні весілля, щирі зізнання й гіркі сльози розчарування, довгі клятвені обіцянки й мудрі поради та настанови... Скільки всього побачено й почуто... З того можна було писати довжелезні романи, оповиті таємницями й чужими секретами, чи складати найліричніші вірші про вечірні поцілунки. Чи просто писати мемуари про події: зустрічі, весілля, родини, хрестини, розставання... Та хіба все й згадаєш? А чи й варто згадувати, адже багатьох уже доля перенесла в інше буття. А вона все ще їх пам'ятає... Усе пам'ятає. От тільки чи пам'ятає хто про неї – німого свідка сотні подій, історій, зустрічей і побачень? Чи згадає хто про її бодай один ювілей? А може, у неї сьогодні й справді ювілей? Їй, колись білосніжній, а зараз вітром побитій, пошарпаній Альтанці, що приречено стоїть на краю скелі, виповнюється хтозна-скільки років. Гучна музика, дороге вбрання, подарунки – усе те не для неї, ні ... Відгула музика, зник за рогом весільний автомобіль... І лише паперові стрічки, поспіхом зав'язані молодятами на знак любові, тріпочуть від вітру, ледь торкаючись колон, та обгортки від подарунків кружляють від найменшого подиху вітру. Усе те: поважні гості, музика, подарунки й навіть фотограф – усе не для неї, ні...

Так думала самотня столітня Альтанка, що приречено стояла над прірвою та до якої так чомусь поспішали сотні людей у найщасливіші чи найскладніші дні свого життя. Щось таке було в ній загадкового чи магічного. Хто зна... Проте вона завжди залишалася самотньою. Як і сьогодні, у день свого ювілею... Вона навіть не помітила молодого художника, що розклав мольберт по той бік дороги. Він малює її – не одну Альтанку край дороги, а білосніжну Ювілярку.

ДУМКИ ПРО ТАРАСА

Мало не щодня, йдучи знайомою парковою доріжкою у своєму рідному селищі Козелець, що на Чернігівщині, я ловлю себе на думці, що саме тут пролягав той Білоруський тракт, яким колись проїжджав Т. Г. Шевченко. Можливо, саме зараз я ступаю в слід 15-річного юнака,

який супроводжував молодого пана Енгельгардта в далеку Литву в складі прислуги. Саме тоді, восени 1829 року, юний Шевченко міг уперше побачити блиск бань церков Козельця й Лемешів на шляху з Києва до Чернігова, адже «супроводжував пана не вмостившись на підводі, а пішки, привертаючи увагу тим, що був майже босий, незважаючи на осінь. На одному чоботі підощва відпоролась і була прив'язана мотузкою. Увесь довгий шлях хлопець рятував свою босу ногу тим, що переодягав цілий чобіт з однієї ноги на другу». Чи так було насправді, чи то чиясь вигадка. Невідомо. А проте хто знає, може й на козелецьку землю ступав Тарас малими босими ногами...

Ким же є для мене Тарас, думки про якого наповнюють мене гордістю, що хоч і живу в маленькому містечку, ледь помітному на мапі України, а можу мало не щодня йти Його шляхами?

По-перше, Тарас Шевченко для мене – це **справжній Українець**. Так, саме з великої літери, бо любив українську мову й писав українською все життя, не зрусифікувався, на відміну від, скажімо, Рєпіна, хоча й жив переважно в Петербурзі. Т. Шевченко думав про долю України й українців, писав про це у своїх творах і мріяв жити в Україні: «Любіть її (Україну) во врем'я люте, в останню тяжкую минуту за неї Господа моліть». А чого тільки вартий був «Буквар Южноруський», виданий Шевченком наприкінці життя для українців власним коштом. Він таки встиг передати в Україну 10 тисяч примірників підручника для освіти українців.

По-друге, Т. Шевченко для мене – це **Борець за Незалежність**, ідеї якого підтримують мало не всі народи світу, інакше як пояснити встановлення 1167 пам'ятників Т. Шевченкові в усьому світі. Згадаймо лише Сергія Нігояна, який під час Євромайдану на барикадах у центрі Києва цитував уривок із поеми «Кавказ», присвячений горцям у їхній боротьбі проти загарбницької політики російського самодержавства: «Борітеся – поборете! Вам Бог помагає!», «Не вмирає душа наша, не вмирає воля». Вірменин за походженням, українець за громадянством, він героїчно загинув у боротьбі за волю й незалежність України, до якої закликав Т. Шевченко у багатьох творах і яка стала провідною й бажаною для всіх поневолених народів світу. Тому й знають твори Шевченка в усьому світі, тому й цитують із закликами до боротьби за справедливість, волю та незалежність.

По-третє, Шевченко для мене – це **Пророк**, чії слова є надзвичайно актуальними впродовж двох століть і особливо зараз, під час російсько-української загарбницької війни: «От тому в лиху години ми зяті й вперті, бо для вільної людини рабство гірше смерті!», «І на оновленій землі врага не буде, супостата, а будуть син, і буде мати, і будуть люде на землі», «В своїй хаті й своя правда, і сила, і воля», «Кохайтеся, чорнобриві, та не з москалями, бо москалі – чужі люде, роблять лихо з вами», «Нема на світі України, немає другого Дніпра». І особливим, як на мене, афоризмом Т. Шевченка є слова з поеми «І мертвим, і живим...»: «І чужому научайтесь, й свого не цурайтесь». Це своєрідний заповіт і дороговказ українцям, які хочуть і мають право здобувати освіту по закордоннях, але не мають права забувати свого рідного, українського. Я б сказала, що це своєрідна заповідь, і якщо б можна було її перетворити в щеплення, то нехай би кожен українець від народження отримував таке щеплення: бути українцем, бути патріотом, бути правдолюбом і борцем за Незалежність своєї Батьківщини, любити Україну і українців, завжди і скрізь, куди б не закинула його доля.

Іду шляхами я Тараса й думи думаю свої... Думаю, як добре, що я народилася українкою, і пишаюся цим. Це усвідомлення в мене з 2014 року, адже відтоді й донині мій татко виборює долю нашої України, як і заповідав нам Великий Кобзар. Вітер дужчає й пронизує мене своїми холодними пальцями. І я не перестаю думати про Незалежність України-неньки, за яку бореться й мій татко. І ми обов'язково її здобудемо, щоб уже ніколи не втрачати.

*МАРІЯ ЗАСАДНА,
здобувачка освіти ІІ класу
Українського гуманітарного ліцею
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

ПРОМІНЧИК

У місті дощ. Спітнілі, наче після виснажливої роботи, вулиці раптово опинилися без людей. Один я, прикриваючись парасолькою, у нових черевиках перебігаю дорогу. Розтоптуючи світло ліхтарів в калюжах, прямую до відділення пошти, де має прийти лист із видавництва, куди нещодавно подав свій роман. «Відмовлено!» – це були останні слова на папері, або ж смертельний постріл, який закінчив ще не почате життя моїх персонажів. Вони мали зустріти своє незабутнє кохання, відчутти тепло щасливих моментів разом, а натомість навіть не постали на рядках. Це мало якось ранили й мене, але всього лиш повернуло недавній відгомін у душі, який так нестерпно спонукав спробувати знову. Не можу. Закінчились слова.

Туп, хлюп, ш-ш-ш, хлюп. Я повільно йшов вулицею. Мої черевики відбивали ритм на бруківці, а осяйні вогні у вікнах квартир людей були єдиним джерелом тепла, яке я, на жаль, не відчував. Як цікаво... наскільки зовнішні відмова та неприйняття можуть побудувати в моєму серці височезні кам'яні мури. Опісля всередині цієї споруди однією лиш появою переконати, що вся моя сумлінна праця та старання були марними. Проте я ж подавав свої твори у декілька видавництв, які їх відкинули, а скільки ж їх на світі є! Та ні... нічого не вийде. Всі будуть казати те саме.

Кап-кап. Гуп! Мій слух прорізав гучний гуркіт крапель дощу, які розбивались об металеві маркізи будинку, повз який я проходив. О, я його пам'ятаю! У квартирі на п'ятому поверсі мали жити мої персонажі в кінці невиданого роману. У них мала народитись донечка. Мої очі поглянули наверх до вікон. Вони були єдиними, із яких не линуло світло.

За рогом будівлі був затишний кленовий сквер. Натомість зараз він здавався голим, буревій позривав із дерев майже всі листочки. Сівши на

лавку, вдивляюся у темний та затуманений краєвид із пагорба, який розгортався переді мною. Я відкинув голову назад та, заплющивши очі, вдихав свіже повітря на повні груди. Аж раптом відчуваю чийось присутність. Звівши погляд, помічаю, що біля мене сіла жінка. Здається, вона мене ніколи не бачила, але відчуття, ніби ми знайомі давно, не полишало моїх думок. Дивовижно! Адже вона була втіленням моєї уяви, головною героїнею роману. Чому я завжди був переконаний, що персонажі невиданих творів ніколи не оживають? Як вона тут опинилась? Довгі, трохи скуйовджені від осіннього повітря руді коси спадають з її пліч, а молоде обличчя втомлено похилилося вниз. Вона важко дихала, переминаючи безіменний палець правої руки, де була вм'ятина від обручки. Тендітні руки були вологі чи то від крапель дощу, чи то від гірких сліз. В ноги жінці впирались колеса візочка, з якого тільки-но випало рожеве покривало. Стукіт зливи перебив жалісний плач немовляти. Але мати й досі сиділа незворушно.

Я обперся на дерев'яну спинку лавки. Дивним було те, що вона більше не здавалась мокрою та холодною ніж тоді, відколи я прийшов сюди. Ба більше, вона стала такою м'якою, наче обшита тканиною. Голова раптово стала важкою, а повіки різко заплющились. Більше не відчував вологи від прилиплого до тіла одягу. Світ ніби перестав існувати.

Аж ось разюче світло. Очі зіщулились від несподіваної зміни навколо. Потираючи, намагаюся їх розплющити, щоб зрозуміти, де я. Через декілька хвилин у мене це вийшло, а замість захмареного неба над собою побачив білу стелю. Тіло було закутане в ковдру, а голова лежала на пухкій подушці. Це моя кімната. З відчиненого навстіж вікна, попри цупкі фіранки, пробивалось яскраве сонце. Проте мою увагу привернув один промінчик, який світив чітко на робочий стіл. Підвівшись, досі закутаний у перину, я помітив книгу. Світло падало на її обкладинку: «Михайло Ліщук. Роман однієї вулиці».

ОЛЕСЯ КАЛАЙДА,
*здобувачка освіти ІІ класу
іноземної філології
Ніжинського обласного педагогічного
ліцею Чернігівської обласної ради*

ПУЛЬС

Я сиділа в кутку, руки мої тремтіли.
Пульс бився гучніше за думки.
Ніхто не бачив, як я боялась.
Бо я здалася, я здавалась собі, я відмовлялась від себе.

Але чи такою я
хотіла залишитись?
Чи справді я – це страх,
чи лише мить слабкості?

Ховаючи свій голос
за тишею, я думала, що рятуюсь.
Та тиша не робила мені легше,
бо всередині був крик, сильніший за тишу.

І я перестала його глушити.
Я дозволила собі бути живою –
не ідеальною, не сміливою,
але справжньою.

Мій пульс не заспокоївся.
Він просто став моїм.

НІЧ МЕНЕ НЕ ЗЛАМАЛА

Колись вночі я думала, що не зможу,
я казала собі, що буду сильна, але
я не мала права впасти –
бо за мною дивляться очі...

Я боялась не болю,

а сорому в погляді,
боялась не зламатися,
а підвести.

Я хотіла вільно літати, але не сама,
не сама нести на собі чужі сподівання,
мов тінь, що завжди поряд.

І все ж я йшла далі,
сподіваючись стати
не сильнішою – а справжньою.

І ось на ранок
я зрозуміла, що ніч мене не зламала,
і кроки мої вже не бояться падати,
бо тепер у мені є я.
Я, яка довго приховувала в собі себе.

ДОРΟΣЛІШАННЯ

Дорослішати іноді дуже страшно, всупереч очікуванням, що з віком стає легше. Але все частіше ловиш себе на думці, що доводиться робити вибір самій, починати розв'язувати проблеми, поступово звикати до відповідальності та розуміти, що за багато речей тепер відповідаєш сама. Те, що раніше здавалося далеким і недосяжним, тепер стає частиною щоденних роздумів. Навколо стільки нових завдань і рішень, що іноді здається, ніби все стало складнішим, ніж раніше.

Найбільше лякає те, що не завжди знаєш, як правильно вчинити. Немає чітких правил або підказок, як у підручнику. Інколи потрібно просто ухвалити рішення й жити з ним далі. Страх помилитися стає постійним, адже помилки тепер мають реальні наслідки. І вже не завжди можна на когось покластися, а частіше доводиться розраховувати на власні сили. Особливою проблемою є думка про майбутнє. Коли ти починаєш складати екзамени, вступати до вишу мрії або, що найскладніше, обирати професію, з якою будеш іти по життю. Раніше здавалося, що все не так складно, а зараз розумієш: починається твій справжній крок у майбутнє, яке ти маєш створити сама для себе.

Буде це майбутнє мрії чи ні – це вже питання інше, але головне – навчитися приймати будь-який результат і завжди мати під рукою план Б. І саме він допоможе рухатися далі, адже життя – це певний лабіринт, в якому не завжди легко знайти вихід.

Ти маєш продумувати кожен свій крок, щоб дійти до фінішу, але при цьому не боятися повернути не туди, адже навіть помилки допомагають знайти правильний шлях. Головне – пройти свій лабіринт і знайти правильну кімнату свого життя. У кожного життя своє, але воно точно має бути твоїм, таким, яким ти його створиш. Навіть якщо твої мрії не змогли стати реальністю, ти завжди можеш змінити їх або знайти інші шляхи, які теж приведуть до того, чого ти хочеш. І саме тому дорослішання не варто боятися – його варто чекати як новий етап свого життя.

АРТЕМ КЛИМЕНКО,
*здобувач освіти 11 класу
української філології
Ніжинського обласного педагогічного
ліцею Чернігівської обласної ради*

НІЧ У ЗИМОВОМУ ЛІСІ

Зима – сувора пора року. Вічний холод та сніг огортають землю, і вона впадає в сон. Це трапилося в один із таких вечорів. Мене часто відправляли за хмизом до старого лісу. Бабуся розповідала мені про нього: казала, що там живуть чорти, відьми та інші міфічні істоти. Проте, чесно кажучи, я в це не вірив. Скільки разів я там бував і нічого подібного не зустрів. Але, як кажуть, «не кажи гоп, поки не перескочиш».

Так-от, коли мати дала мені кошик для хмизу, я взяв його і вирушив до лісу. Його я знав як свої п'ять пальців. Хоча насправді мені лише так здавалося.

Збираючи гілочку за гілочкою, я не помітив, як заблукав, а навколо зовсім стемніло. Не встиг і оком змигнути, як увесь ліс поглинула темрява. Вона була настільки непроглядною, що мені аж дихати стало важко. Навколо все стало таким... нерідним? Перед моїми очима вже не був той ліс, що грів мене своїм хмизом та час від часу годував ягодами. Він став зовсім іншим.

Здавалося, ніби на мене дивляться сотні очей хижаків, які ось-ось нападуть і розірвуть на шматки. Мені стало ще страшніше, коли я почув завивання вовків.

Тіло наповнив неприродний страх, жажливі думки лізли в голову, і в мене не залишилося іншого виходу, як тікати. Тікати, як заєць, за яким женеться згряя хижаків. На очі накопилися сльози. Я думав, що мене ніхто не знайде, і я так і загину в цьому лісі. Через сльози бачити стало ще важче, і я не помітив каменя під ногами – перечепився й упав прямо в сніг. Холод почав обпікати обличчя, мороз кусав шкіру. Я вже не знав, що гірше: померти від холоду чи від зубів звірів. Так би я і лежав там, думаючи про смерть, але крізь мої думки прорвався жіночий голос:

– Ти заблукав?

Я підхопився зі снігу, ніби вдарений струмом. Очі були залиті сльозами, тому я не відразу побачив її. Мені знадобилося кілька секунд, щоб прийти до тями, а вона в цей час просто мовчала, дивлячись на мене. Мені стало соромно: хіба ж чоловіки плачуть?

– Що трапалося? Ти заблукав? – із насмішкою запитала вона.

– Так, – мій голос тремтів, і я ледве вичавив це коротке слово.

– І що такий малий рюмса робить у такий час у лісі? Чи він не знає, що дітям не гоже блукати темними хащами? – вона продовжувала насміхатися, не приховуючи зловтіхи.

– Я... я збирав хмиз і не помітив, як стемніло. Потім почув вовків і почав тікати... і ось я тут, – голос тремтів усе дужче. Я ніколи не думав, що зустріню когось у такий час у лісі, а тим паче – дівчину.

– Збирав хмиз? Тоді де твій кошик? Чи ти сподівався на власні сили?

Я почав у паніці озиратися. І справді, кошика, який я носив за спиною, не було. Напевно, загубив, поки тікав.

– Здається, я його загубив, – втратити кошик було чи не страшніше, ніж заблукати. Я навіть уявити не міг, що мені скажуть удома.

– От дурненький, що ж із тобою робити? Я можу вивести тебе до селища, якщо хочеш.

У серці з'явилася надія. Я підвівся зі снігу і відповів:

– Так, будь ласка, – мій голос став сміливішим, хоча я все ще сумнівався, чи можна їй вірити.

Ми йшли, як мені здалося, кілька годин. Мені було страшно заговорити першим, але в один момент вона сама порушила тишу:

– Ти знав, що в лісі водиться багато нечистої сили? Є такі істоти, що перетворюються на людей, ловлять подорожніх, обіцяють вивести, а самі заманюють ще глибше в хащу.

Я не зрозумів, навіщо вона це каже, але від цих слів стало ще моторошніше. А що, як вона – одна з них?

– Що ж, далі річка, дай мені свою руку, – дівчина повернула голову та простягнула мені долоню. В одну мить її очі зблиснули блакитним вогнем, усе навколо ніби викривилося. Гілки дерев здавалися руками, що тягнуться до мене, а її нігті почали

видовжуватися, перетворюючись на кігті. Від страху я заплющив очі. Іншого вибору не було – я взяв її за руку. Вона була теплою.

Коли я розплющив очі, усе знову виглядало звичайно, а на обличчі дівчини грала посмішка.

– Ходімо вже, – сказала вона, і ми ступили на лід.

Він був міцним, тож я без остраху пішов далі. Навколо панувала тиша, лише сніг рипів під ногами.

– Ми вже майже прийшли, – мовила вона.

Попереду я побачив світло. Полегшено видихнув, сподіваючись, що ось-ось буду вдома. Але коли ми вийшли до будівель, я не впізнав рідних краєвидів. Це було інше селище. Життя в ньому вирувало: люди ходили вулицями, займалися справами, хоча зазвичай о такій порі всі мають спати. Коли я придивився, то жахнувся. Це не були люди. Це були чорти, відьми та біси. У когось замість людської голови була козяча, у когось – копита чи хвости. Подивившись на дівчину, я помітив, що з-під її спідниці теж виглядає хвіст.

– Ти думаєш, я приведу тебе додому? Наївний хлопчина... Той, хто залишається в лісі на ніч, залишається в ньому назавжди! – вона міцно схопила мене за зап'ястя, коли я спробував втекти. Її кігті вп'ялися в шкіру так сильно, що виступила кров. Червоні краплі падали на білий сніг.

– Ходи зі мною, дитино, тут тобі буде краще, ніж у людському світі!

Поки вона говорила, я влучив момент і щосили наступив їй на хвіст. Відьма заверещала нелюдським голосом і відпустила мене. Не роздумуючи, я кинувся тікати. Біг не озираючись, бо боявся знову побачити її обличчя. Не знаю, скільки минуло часу, але сили покинули мене. Обезсилений, я впав у сніг. Очі самі заплющилися, і я заснув.

Вранці я прокинувся від холоду й сонячного проміння.

– Це був сон? – пробурмотів я.

Озирнувшись, я побачив поруч кошик, повний хмизу. А потім подивився на свою руку... Вона була в крові.

СОФІЯ КОЛІСНИК,
*здобувачка освіти 10 класу
іноземної філології
Ніжинського обласного педагогічного ліцею
Чернігівської обласної ради*

МАЛЕНЬКА МОЖЛИВІСТЬ

Мама. Ми чуємо це слово впродовж усього життя – навіть ще до народження. На останніх місяцях вагітності її голос стає для нас найріднішим. Це саме та, яка завжди пожаліє й пригорне. Чи можливо таке, що, ще не бачивши її, я вже знав: це найкраща людина? Що ж, мабуть, я маю повідати вам свою історію.

Якщо ви ніколи не хотіли розчинитися в коханій людині, то, мабуть, це й не було коханням. Я, звісно, не надто досвідчений у таких питаннях, проте мої батьки – так. Вони знали на цьому краще, ніж будь-хто. У теплі їхніх голосів я від самого початку чув необхідність моєї присутності.

Мій тато – той самий принц із казок, від якого мліли всі принцеси. Він часто смішив маму так, що навіть мені хотілося сміятися. Я завжди знав, коли він поруч, бо її серце починало битися швидше й радісніше. Мабуть, з мене поганий оповідач, адже я навіть не відрекомендувався. Що ж, причина проста: я й сам до кінця не знаю, як мене звати. Пам'ятаю лише кілька варіантів, які вони обговорювали: Тимофійчик, Михасик та Матвій. Можете обрати, який вам до вподоби.

Я, певно, мав би сердитися на свою маму за те, що так і не побачив її. Але чи можна гніватися на неї? Хоч я й не міг цього відчувати, проте підсвідомо знаю: вона любила лілії. Білі. Колись вона читала мені про них. Там був і мій тато. Напевно, він подарував їй ті квіти. Він часто так робив, коли повертався раніше з роботи. Вона завжди його дуже чекала, хвилювалася, коли він запізнювався. Напевно, вона справді була неймовірною людиною.

Та раптом щось змінилося. Вони прокинулися занадто рано, метушилися. Серце билось, як у наляканого зайчика, про якого вона мені читала. Я мав невдовзі їх побачити, і вони давно до цього готувалися, проте зустріч мала відбутися пізніше. Вони раз по раз торкалися животика, але в цих дотиках відчувалася тривога. Мабуть, ми

приїхали до бабусі й дідуся, бо я чув ці голоси раніше. Мамині удари серця тоді трохи заспокоїлися.

Минали дні, але вони залишалися такими ж стурбованими. Вона все частіше просила мене не поспішати, зачекати ще трохи. Я не розумів, чому вони не хочуть мене побачити.

Ви запитаєте, чому я так і не зустрівся зі своїми батьками? Мабуть, через той страшний і дуже гучний звук. Було нестерпно боляче й голосно. Я пам'ятаю: вона просила жити. Але що означає «жити»? Вона плакала, молила Бога. Та чи було це доречно? Дивно, що тата не було поруч. Нікого не було... чи вже нікого не лишилося?

Той день забрав у мене те, що має кожен із вас, – можливість. І донині моїм єдиним бажанням залишається та маленька можливість: сказати слово «Мама».

ЧИ МИ КЕРУЄМО ЧАСОМ, ЧИ ЧАС КЕРУЄ НАМИ

Що для людини час? Мабуть, це те, чим ми звикли вимірювати життя. Рахуючи кожную секунду та намагаючись вкласти в неї сенс, ми вважаємо, що підкорили його, що тепер він грає за нашими правилами, працює на нас. Вигадавши тайм-менеджмент, люди прагнули підкорити нескорене, безмежне, самобутнє. З кожним днем ми намагаємося змусити хвилини збігати за нашими стандартами, а тижні – відігравати приписану роль. Та чи не губиться поміж усього поспіху важлива істина?

Чи насправді ми керуємо часом, а не він – нами?

У постійному розвитку важко жити без плану. Адже наше життя – велика ріка, у якій течія постійно пришвидшується, тому кожен хоче знати, за який камінь зачепитися. Майбутнє стало найбільшим пріоритетом. Людство всюди шукає в ньому щілинку, щоб хоч на трошки побачити, що там. Заради того, щоб якнайшвидше проскочити до того омріяного «невідомо», ми відкидаємо важливе на потім. Але, заглянувши у «потім», чи не стане наше «зараз» найкращим моментом?

Може, того моменту в майбутньому ніколи й не було? Хіба його не призначили на сьогодні? Бо саме воно формує нас. Воно та ті камені, які ми хочемо перестрибнути заради чогось незвіданого. Шукаючи щастя там, чи не загубимо ми його по дорозі?

Одвічні плани та контроль, який не дає вдихнути на повні груди, можуть не дати нам залишитися цілими. Самими собою. Прагнути та досягати – це непогано, але обмеження поривань та емоцій ніколи не стане свободою. Не все у світі повинне мати сенс, але щось, що відкинули, може бути самим сенсом. Створивши годинник, людина хотіла самостійно обертати стрілку, але нам ніколи не змінити

природного порядку. Замість того, щоб пливати проти течії, треба хоч раз спробувати відпустити. Віддатися плину. Додати інтенсивності. Дозволивши собі проживати та відчувати, пірнати та спливати, ми випереджуємо сам час. У миті творчості, кохання чи горя його не існує для нас. Ми стаємо часом. Лише нам відомо, як довго це триватиме. Справжня влада над часом – не здатність його зупинити чи приборкати, а віддатися течії, бути тут і зараз. Кажучи про його нестачу, люди забувають, що він єдине, що в нас насправді є. І якщо ми не встигаємо приділити мить чомусь цінному, то тоді вже він керує нами, бо ми дозволили обставинам украсти наш найцінніший ресурс. І лише усвідомлення того, що насправді є необхідним, дозволить стати архітектором власної вічності.

Час ніколи не належатиме людині. Він навчає цінувати, відчувати, обирати, ризикувати та помилятися. Можна прожити вічність, боячись зробити крок у темряву, але можна й самим стати вічністю, залишивши після себе мистецтво та любов. Чи можна збагнути плін часу, не розгадавши себе?

***АННА КОСТИРКО,**
здобувачка освіти 11 класу
української філології
Ніжинського обласного педагогічного ліцею
Чернігівської обласної ради*

ЗВЕРНЕННЯ ДО ПЕРШОЇ ЗІРКИ

Почуйте мене в тиші зимових годин,
Коли світ затихає під подихом льоду.
Я звертаюсь до вас не із висоти –
З рівня серця, що вміє чекати й берегти нагоду.
У цю ніч небо нижче, ніж завжди,
І зорі дивляться прямо в очі.
Не для чудес – для пам'яті,
Що ми ще тут. Що ми ще поруч.
Залиште на порозі втому й провину,
Нехай холод навчить цінувати тепло.
Світ тримається не на силі,
А в руках, що не відпускають одне одного.
Тож станьте світлом – не яскравим, а справжнім,
Тим, що не гасне у вітрах.
Найдовша ніч минає завжди,
Коли людське серце пам'ятає шлях.
Я прошу не більше, ніж тиша просить у снігу:
Не ламати, де можна зцілити.
Бо майбутнє народжується не зі страху,
А з вибору залишитись людьми.
І коли ранок прийде без фанфар,
Нехай він знайде вас не самотніми.
Бо світ оновлюється тихо,
Коли ми знову вчимося бути разом.

БЛАЗЕНЬ ПРИ ДВОРІ

У залі, де кроки дзвенять, мов легенди,
Де золото вчиться продавати красу,
Жив блазень – не з тих, що шукають аплодисментів,

А з тих, що сміються, ховаючи сум.

На ньому – ковпак із дзвіночків і кпинів,
В очах – не веселість, а пам'ять віків,
Він знав, як нагайка гуляє по спині
І як обіцянки стають пилом слів.

Король говорив – і схилялись знамена,
Міністри мовчали, боячись висоти,
А блазень сміявся, бо правда не сцена,
І сміх буває гостріш за мечі.

Він знав родоводи брехні та зради,
Читав між рядків королівських похвал,
І кожну промову, прикрашену златом,
Він бачив наскрізь, як прозорий кришталь.

Коли закони король оголошував,
Що мали «для щастя» зламати хребти,
Блазень кликав це казкою для вельможі,
Де вовк навчає ягнят доброти.

Йому дозволяли – сміх був обороною,
Бо дурень – не ворог, а символ прикрас,
Та кожне його кривляння з іронією
Було дзеркалом для присутніх всіх нас.

Він падав навмисно, щоб тріснули маски,
Плутав слова, щоб почути суть,
І вчив короля між рядками казки
Читати про те, що страшно збагнуть.

Та ночі були для блазня полинними –
Без дзвону, без фарб, без чужих очей.
Він скидав свій ковпак і ставав людиною,
Яка тихо плаче над станом речей.

Бо знав: королів не вбивають мечами,
Їх з'їдає страх, як іржа – метал,
А блазень живе між двома світами,
Де правда – отрута, а сміх – ритуал.

І сталося так, у рік бурі й зради,
Коли трон хитався, немов корабель,
Король запитав серед гучної наради:
«Скажи мені щиро: я... ким є тепер?»

Зала завмерла, зблідли придворні,
Бо правда – це розкіш, а не етикет,
І тільки блазень з усмішкою кволою
Схилився і мовив: «Ти – просто сюжет.

Ти – рядок у баладі, що хтось перепише,
Ти – мить між початком і крахом основ,
А я – той, хто сміється, бо чує, як тиша
Готує фінал для великих ікон».

Король промовчав, лише поблід,
Бо зрозумів більше, ніж хотів почути,
А блазень пішов, залишивши двір,
Як залишають легенду – без маршруту.

І кажуть, що досі, у старих палацах,
Де камінь пам'ятає і славу, й ганьбу,
Чути сміх – не з веселоців, а з балансу
Між правдою й страхом. І сміх цей – бунт.

Бо блазень – не дурень, а форма пророка,
Що сміється, аби не кричати,
І в кожному палаці, у кожній епосі
Його бояться – і будуть впускати.

СНІГОВИЙ ЯНГОЛ

Я ліг на холод – не як на втечу,

А як на правду, що ріже плечі.
Сніг під спиною скрипить і ранить,
Він знає більше, ніж я напам'ять.
Я розвів руки – не для польоту,
А щоб прийняти цю тишу доти,
Поки місто, захлинувшись світлом,
Не забуде, як пахне літом.
Сніговий янгол – без крил і віри,
Зі шрамом у серці замість ліри.
Йому не моляться, не ставлять свічок,
Він просто лежить між бруду і балачок.
Я чув, як небо тріщить від ваги подій,
Чужих бажань і моїх зрадливих надій.
Кожен слід – це чиясь втеча знічев'я.
Кожна мовчанка – ще одна вечерея
З самим собою, без смаку й солі,
Де правда гірка, та, проте, без солодкого болю.
Я не герой і не святий,
Я просто втомлений, але вже не малий.
Мене вчили бути сильним без сліз,
Але сніг усе бачив – і він не провів.
Тут, на землі, де холод – зарок,
Я зрозумів: падіння – теж крок.
Необов'язково вниз – іноді вглиб,
Туди, де іншим потрібен. Коли б
Хоч би самому собі на мить
Потрібен так само... І серце щемить.
Я лежав і рахував подих,
Наче це останній мій доказ
Того, що я тут, і на мене немає табу,
Що серце б'ється, хай і всліпу.
Місто шуміло, місто спішило,
Комусь було пізно, комусь – щасливо.
А я залишив на білому тлі
Контур людини – не ідеал, а слід.
Сніговий янгол тане поволі,
Як обіцянки, як «ще поговорим».

Вода тече по холодних руках,
От і вся вічність, надія і страх.
Та поки він є, цей крихкий силует,
Я знаю: падіння – не завжди кінець.
І навіть у снігу, де холодно й тихо,
Можна лишити знак, що ти дихав,
Що ти боровся, любив, не мовчав,
Навіть коли тебе світ не впізнав.
Сніговий янгол зникне до ранку,
Та в мені лишиться безіменна згадка:
Що був я справжнім – слабким, полишеним...
І цього вистачило, щоб вижити.

АРТИЛЕРІЯ МРІЇ

Ця країна росте, попри втому й страхи,
Її серце кричить крізь залатані дахи.
Тут герої не з бронзи, а живі і круті,
Інколи праведні, інколи навпаки – не святі.

Ми не в храмах повчаємось, як маємо жити,
А зранку в маршрутках вчимося терпіти.
Всі мрії гримлять у кишнях, немов ключі,
І відчай до нас не приходять вночі.

Це не казка, не гасло, не фото на стіни,
А країна, де на правду немає вакцини.
Тут сором розчиняє слабких, наче спирт,
Сміливість тримає корону і совість не спить.

Наша ніжність буває гостріша за ніж,
Бо ми дихаєм гостро, а живемо скоріш.
Ми походим з полів, де ростуть не квітки,
А невимиті факти й ідеї важкі.

Ми не просим дозволу бути живими,
Наш голос стає артилерією мрії.
Нам кажуть: мовчіть, – та ми пишемо вірш,

І кожне слово лупить, мов марш.

Нехай комусь це здається занадто сміливим,
Та свобода не живе в чистеньких архівах.
Вона рве на шмаття стандарт і банальність
І робить із будня повстанську реальність.

Ми – ті, хто стоїть, навіть коли несе,
Хто вчиться летіти там, де інших трясе.
Наша правда різка, але це потреба.
Бо чесність сильніша за чуже тобі «треба».

Ми не просто народ – ми завжди подія,
І навіть коли все болить – є надія.
Бо в країні, що пише історію з нуля,
Найгучніша зброя – непокірне «Я».

МОЛИТВА НОВОГО СВІТУ

Не до неба – до землі звертаюсь,
Бо небо втомилось від наших прохань.
Ми самі для себе боги і кара,
Ми творці і руйнівники своїх ран.

Хай замість храмів ростуть дерева,
Хай замість дзвонів шумить вода.
Бо, може, святість не в словах і потребах,
А в тім, що живе ще іноді в нас.

Молитва нового світу – без голосу й книг,
Без свідків, без страху і без наказу.
Це коли ти стоїш на краю своїх снів
І вчишся бути присутнім у тлінному зразу.

Хай замість спокути прийде розуміння,
Що зло – не ворог, а наслідок нас.
Молитва нового світу мов дихання і прозріння,
Що просить не вічності, а ще один шанс.

***ДАРИНА КУРАШ,**
здобувачка освіти 11 класу
Остерського ліцею № 2
Остерської міської ради
Чернігівської області*

ДОЛЯ – У НАМИСТИНАХ

На шиї Марії блищала силянка – намистини із чорних і кольорових скелець, нанизаних на тонку нитку. Не срібло, не золото. Простий виріб, зроблений руками, коли ще руки мали силу, а душа – надію.

Мати казала: «Це для радості. Щоб носити на свята або в неділю». Тепер – неділь не було. Свят – тим паче.

У 1932-му її не носили для краси. Якщо не вдалось продати, то носили, щоб щось залишилось на тілі, коли з нього зникало все інше. Силянка закривала випуклі ключиці Марії, що стирчали, мов ніж серед ледь живої плоті. У селі більше ніхто не ходив із прикрасами, ніхто не сміявся, ніхто не шив сорочок. Але Марія продовжувала носити бусини – як талісман, як оберіг, як останнє, що ще належить їй.

Її хата – низька, з глиняною долівкою – стояла осторонь, край поля, що з весни не зазнало рук. Ніхто не мав сил сіяти. Марія жила з матір'ю та молодшим братом. Батька забрали ще восени, коли вийшов із клунком кукурудзи з-за лісосмуги. Сусід доніс, хоча сам мав п'ятеро дітей.

Відтоді мати мовчала. Говорила тільки тоді, коли потрібно було подати води чи перевернути брата, який уже тиждень не вставав. Вона колисала його, як немовля, і наспівувала щось без слів. Молитви – єдине, що тримає вогник життя. Хліб – нездійснена мрія. Навіть смерть уже здавалася не вироком, а розкішною.

Одного разу Марія вийшла на город і викопала кущ кропиви. Зварила з неї суп. Брат не зміг їсти. Сестра поставила миску на вікно, щоб запах бодай трохи наповнив кімнату. Увечері в тій самій кімнаті, при каганці, Марія перебирала стару нитку силянки. Час познущався з неї. Вузли розходились, як люди в селі. Марія розпустила бусини й нанизала заново – на нитку, витягнуту з рушника, що висів біля вікна.

Рушник був святковим. Мати вишивала його ще тоді, коли Марія не вміла тримати голку. Червоний по білому, хрестик до хрестика. Вишивала, поки чоловік ще ходив до колгоспу, а хата диміла. Тепер дим не йшов, бо не було чого палити, чим хату протопити. Тепер нитка рушника тримала бусини – як життя дівчини тримається за спогад.

Уночі брат перестав дихати. Мати не плакала. Не мала сил. Вона просто лягла поруч і довго дивилася в стелю. Марія накрила брата рядном, потім – рушником. А на шию йому поклала силянку. Не тому, що було кому дивитись. А тому, що в його смерті має бути хоч щось людське.

Вночі вона не засинала – не лише від голоду. А від страху. Страху, що хтось із безнадійно голодних увійде, забере тіло. Не для поховання. А для чогось гіршого. І не ворог – свій. Сусід, хрещений, колишній товариш по колядках...

Наступного ранку вони вдвох понесли тіло до спільної ями за селом. Десь у тих могилах уже лежала половина їхньої вулиці. Люди більше не питали, чиє тіло. Кидали лопатою й опускали голови мовчки. Марія залишила силянку на шиї брата – як нагадування. Що він був. Що любив дивитися на зорі, що не дожив до справжньої дружби, кохання, що мав ім'я – Сава.

Марія чула, як стара Домаха шептала, що в сусідньому хуторі баба Варка, ридаючи, їла власну дитину. Казала: не витримала, божеволіє голова від голоду. Ці слова падали в душу, як камінь у криницю.

Коли прийшла весна, мати не витримала. Вона пішла в поле й не повернулась. Через три дні її знайшли на межі – без чобіт, без ознак життя. Марія лишилась сама. У селі ще було кілька старих, які говорили самі із собою. І діти, що навчилися мовчати ще до того, як заговорили.

Силянки більше не було. Але вона залишилась у пам'яті.

Коли після війни в село прийшли нові люди й будували нові хати, майже ніхто не згадував 1933. Навіть слово «голод» звучало тихіше за думки. Лише одна старенька знесилена жінка на запитання про родину відповідала коротко: «Усі – в намистинах».

ГОЛОС, ЩО НЕ ЗАГУБИВСЯ: ТВОРЧІСТЬ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА

Іноді здається, що час – не стріла, яка летить уперед, а коло, у якому ми знову й знову зустрічаємо тих, хто нібито залишився в минулому. Таким для мене є Василь Стефаник – не сторінка з підручника, а митець, який і сьогодні говорить до нас крізь століття. Говорить стиха, але переконливо. І коли ти слухаєш уважно, розумієш: ця тиша промовляє голосом, який ще не загубився в шумі сучасності.

Стефаник пише коротко, нестерпний біль страждання не давав вкладатися в довгі романи. Але кожне речення – наче камінь, що летить у саме серце. У «Камінному хресті» – біль еміграції, у «Новині» – розпач, що ламає людину, у «Синах» – тиша, яка гучніша за будь-який крик. Усі події такі гострі, що здається, ніби сам це пережив. Він не просто пише історію життя героїв, він проживає її разом із ними, з кожним Іваном, який цілує землю перед тим, як покинути її назавжди.

Його герої – прості селяни. Але не ті романтизовані фігури з ідеалізованих описів народного життя. У Стефаника вони – змучені, обдерті, часто зламані. Їхні історії не про красу життя, а про її гіркий осад. Їхнє мовчання – ще один вид протесту, їхня бідність – дзеркало соціальної несправедливості. Він не змальовує трагедії – він змушує нас їх відчувати. Він просто показує, що людину можна зрозуміти лише через співпереживання.

Можливо, саме в цьому його філософія: правда – це біль, який не прикритий красивими словами. Істинне – це те, що прожите, навіть якщо воно надто тяжке. Його світогляд – це поєднання безмежної любові до людини й визнання того, що життя – не завжди справедливе. Але навіть у змученій душі Стефаник бачить світло. Не ідеалізоване, а крихке, внутрішнє.

І в цьому його актуальність. Ми живемо в часи викликів і випробувань, втрат і вигнання, внутрішніх криз і глобальних змін. Ми й досі стоїмо перед невідомим, втрачаємо, страждаємо, мовчимо. І знову зринає його слово – наче підтвердження, що наш біль унікальний, важливий. І ми не самі. Те, що здавалося нам винятковим, уже було прожите. Уже було висловлене.

Бо не старіє та література, яка говорить не лише про час, а про душу. Стефаник саме такий. Його тексти – як світло нічника в темряві тривожної ночі: просте, тихе, але саме воно допомагає не втратити орієнтир у хаосі думок.

Часом думаю: якби Стефаник жив нині, чи міг би він знайти себе в нашому світі – швидкому, втомленому, дезорієнтованому? І відповідаю: так. Бо він писав не про час, а про людину. А людина – незмінна у своїх почуттях, у своїх надіях на розуміння, співчуття.

Стефаник – не просто письменник. Він – світло, яке вказує шлях сучасникам, невидимий провідник, що веде нас до глибшого розуміння. Його слово – це не стільки емоції, скільки досвід, що залишається в серці. У світі, де поверхневе часто маскується під глибоке, він нагадує: справжнє – не галасливе. Воно стиха приходить у серце, залишається й змінює нашу сутність. Справжнє – поза часовими межами.

СВІТЛО ВСЕРЕДИНІ НАС

Майбутнє – це не календар, а стан свідомості. Воно живе в наших серцях, у втомлених долонях, у поглядах, що навчилися не боятись. Ми вже бачили темряву настільки глибоку, що тепер навіть крихітне світло здається дивом. Тож... Україна вже живе у своєму завтра. Просто ще не кожен встиг озирнутися й помітити, як світ змінився разом із нами.

Через двадцять років я бачу країну, де слово “воля” більше не звучить, як гасло, – воно стало буденністю.

Коли вщухли сирени, тиша виявилася не порожньою. У ній народилося щось інше – довіра. Ми перестали бути людьми, що живуть поруч, і стали тими, хто живе разом.

Волонтерство вже не потребує назв – воно просто стало частиною щоденності, як хліб, як усмішка.

Діти, які пам’ятають укриття, тепер вирости й будують школи, де вчать не боятися думати.

Наше суспільство стало зрілим: воно не чекає героїв, воно тихо ними стає.

Колись політика була сценою. Тепер – це спільна майстерня, де кожен відповідальний за результат.

Старі обличчя зникли разом із байдужістю. Їх змінили ті, хто бачив смерть і вибрав життя. Ті, хто замість гасел приніс дії. Нові лідери – це ті, хто колись вивозив людей із-під обстрілів, збирав армійські дрони або будував стартап у підвалі без світла. Їм не потрібні пафосні промови, бо вони вже знають ціну дії. Прозорість – дихання держави. Блокчейни і штучний інтелект лише підсилили те, що справді важливе,

– людську чесність. Уряд більше не стоїть над людьми – він стоїть поруч.

Наше відродження почалося не з грошей, а з ідеї. Україна стала лабораторією нових можливостей: ми будуємо «зелені» міста, вирощуємо їжу з мінімальним впливом на землю, і програмісти створюють застосунки для фермерів так само престижно, як колись для корпорацій.

Економіка тепер – не про виживання, а про розвиток.

Село більше не асоціюється з від'їздом. Там виростають smart community – екопоселення, де поруч стоять сонячні панелі, теплиці й кав'ярні. Наші руки пам'ятають землю, але й тягнуться до зірок.

Після війни культура взяла на себе роль терапевта.

У 2045 році Україна відома не лише своєю силою, а й голосом. Музика, фільми, література – усе говорить про нас, але без жалю. Ми навчилися розповідати про біль красиво, і світ слухає.

Наші митці – не просто співаки чи режисери, а носії пам'яті. Вони роблять те, що колись робили волонтери, – тільки мовою мистецтва.

Історія війни стала базовим ученням. Ми більше не тікаємо від минулого, ми його проживаємо – щоб не повторити.

Україну творять не титули, а руки. Це військові, які стали вчителями. Волонтери, що створили стартапи. Лікарі, які перетворили шпиталі на центри інноваційної медицини. А поруч ідуть ті, хто народився під звуки тривоги. Вони не пам'ятають війни, як ми, але несуть її урок: що свобода не падає з неба, її вирощують, як хліб.

Це покоління світла – тихе, уважне, але впевнене, що не дозволить темряві повернутись.

Через двадцять років Україна – це не просто держава. Це приклад для світу, який колись дивився на нас крізь жалість, а тепер – крізь повагу.

Ми довели, що можна бути сучасними, не втрачаючи душі. Що технології можуть служити цінностям, а не замінювати їх.

Наші дороги ведуть не лише між містами, а між сенсами. І замість “made in Ukraine” світ читає “created by courage”.

Майбутнє України – не утопія. Це продовження нашої стійкості. Ми вже вміємо відбудовувати – тепер навчилися будувати. І якщо через двадцять років нас питатимуть, у чому наше найбільше досягнення, ми відповімо просто: «Ми навчилися жити не з надії, а з гідності».

АНГЕЛІНА КУШНІРЕНКО,
здобувачка освіти 11 класу
української філології
Ніжинського обласного педагогічного ліцею
Чернігівської обласної ради

Світло у щирих серцях не згасає ніколи,
Воно тихо тліє серед похмурих днів.
Мов свічка, що сяє у темному колі,
Дарує надію та силу для нових звершень.
У кожному серці живе тепло,
Немов той світанок після ночі холодної.
Воно піднімає, коли важко було,
І вчить нас триматися віри.
Яке це щастя – мати того, хто йде разом з тобою,
Хто простими словами дає нам сміливості.
Їх особливе світло веде через темряву,
Не дозволяючи втратити ні віри, ні сили.
Їхня підтримка – як весняна вода,
Що ламає кригу й пробуджує землю.
І навіть коли нас руйнує біда,
Їхня любов пробуджує в нас сили й нові надії.
Не в золоті справа і не в гучних словах,
Що непомітно зникають, мов тіні вечірні.
Найбільший наш скарб – у щирих серцях,
У щирості тихій, у дружбі безмірній.
Сьогодні Україна проходить через біль,
Але її дух вільний не зрадіє покорі.
Вона, як сильна і незламна хвиля,
Здолає і темряву, і чорні гори.
І кожен із нас береже, мов зорю,
Маленьку іскринку у серці своєму
Про віру, що світло переможе темряву
І шлях прокладе до нового шляху.
Цінуймо моменти: вони не повертаються,
Мов птахи, що в небо назавжди злітають.

Поки у серцях наших палає щире тепло –
Ніхто того вогню вже не здолає.
Навіть там, де тиша торкається струн
І вітер розносить тривоги по полю,
У нас живе надія – ясна, як сонце,
Що зруйнував народ до єднання і волі.
Бо те вічне полум'я – не просте тепло,
Це пам'ять, любов і прагнення,
Яке може освітлювати шлях.
Допоки воно у серцях розцвіло,
Нас неможливо зламати.

ТАЄМНИЙ ВОГНИК ЩАСТЯ

Життя – це найбільша цінність, яка дарована людині лише один раз. Воно складається не лише з великих подій, а передовсім із маленьких, швидкоплинних, теплих, щирих моментів, які насправді мають велику цінність. Моментів, які на перший погляд здаються звичайними. Але варто лиш усвідомити їхню особливість і насолоджуватися кожним теплим моментом, і тоді починає формуватися ніби фундамент щасливого життя й найтепліші його сторінки.

Ми часто прагнемо чогось більшого, коли насправді вже маємо найцінніше... Найцінніший скарб у житті кожної людини – це люди поруч. А саме ті люди, які своєю присутністю додають особливих фарб у тяжкі моменти життя. Вони не завжди роблять щось надзвичайне. Іноді достатньо їхньої присутності, теплих обіймів, щирих і відвертих розмов – і ти вже сяєш, забуваєш про власні проблеми.

Такі люди приходять у наше життя по-різному. Хтось залишається з дитинства, мов власний оберіг. Хтось з'являється несподівано й відкриває в нас нові здібності: навчає сміливіше мріяти, завжди вірити в себе, не боятися змін. Вони можуть навіть не здогадуватися, що стали для когось джерелом натхнення, але саме завдяки їм у серці з'являється ще більше бажання рухатися вперед і досягати власних цілей для того, щоб вони пишалися тобою. Їхня підтримка інколи схожа на невидимі крила. Коли власних сил ніби бракує, достатньо одного теплового слова – і з'являються нові сили. Саме в такі моменти розумієш: найбільше багатство – це не гроші, не речі, а

люди, з якими відчуваєш себе справжньою, можеш поділитися й радістю, і хвилюваннями. Люди не змушують нас змінюватися – вони просто можуть вірити в нас так щиро, що ми самі починаємо вірити у власні можливості. Вони бачать у нас світло навіть тоді, коли ми сумніваємося в собі. І ця віра стає тим самим вогником, який допомагає продовжує вірити в себе, реалізувати власні мрії й не згаснути.

Сподіваюся, кожен хоча б раз відчував, що достатньо однієї теплої зустрічі – і день стає яскравішим. Саме з таких зустрічей складається наше внутрішнє відчуття дому. Адже дім – це не лише стіни. Це місце, де тебе розуміють, чекають і приймають таким, яким ти є. Варто навчитися берегти таких людей.

Говорити їм слова вдячності, знаходити час для спільних розмов, підтримувати їх так само, як вони підтримують нас. Тому що щастя створюється у взаємних, щирих вчинках.

На мою думку, сенс життя саме в цьому: запалювати вогники в серцях одне одного, бути для когось натхненням, опорою, підтримкою, яка допомагає відчути себе знову щасливою після тяжких моментів, коли речі, які були раніше для себе мотивацією, втрачали особливий сенс. Адже навіть найдрібніша палаюча частинка здатна перемогти темряву. Щастя – це не відсутність труднощів. Це здатність залишатися щирою людиною, попри всі труднощі. Це вміння помічати красу навколо себе в похмурий день і дякувати за ще один день життя.

Отже, нехай таємний вогник щастя завжди палає в наших серцях. Нехай він освітлює наш шлях крізь усі труднощі й темні дні, нагадуючи про найважливіше: життя швидкоплинне, і потрібно цінувати кожну мить власного життя.

Бережіть вогник щастя! У собі. В інших. У кожній миті, яку нам подаровано.

***КАТЕРИНА ЛАМБЕРГ,**
здобувачка освіти 11 класу
іноземної філології
Ніжинського обласного педагогічного ліцею
Чернігівської обласної ради*

СІЧЕНЬ

ти загубився в холодному січні,
шалено натискаючи пульс,
ховався між будівель архаїчних,
вимолюючи слово зі знайомих вуст

кажуть, він помер у суботу,
твій ліпший друг чи товариш,
на грудях – рештки скла й турботи
або ж ти сам це собі уявляєш

він лишив записник у кімнаті,
де записував фрази артистів,
мовляв, поезія – це смерть у палаті,
що очікує раптових візитів

вишні у липні, інший контекст,
на пальцях гаряча смола,
ти гучно цитуєш ще один текст
про щось наукове напівжартома

осінь, чай із кубиком цукру,
він підкреслює слово "печаль",
допоки ти поруч, розглядаєш текстуру
він помічає чи не кожну деталь

ти віддав йому серце і мозок,
бо це все, що лишилось у тілі
він гине, поглинаючи розум,
і ось ви тут, ранкової неділі

друзе, життя – не театр,
і точно не роль, яку ти обрав
твій друг пацієнт, а ти психіатр,
це – гра, яку він майстерно програв.

ВИГАДКИ

сіра кімната, занедбаний келих,
усередині попіл, так зване сузір'я,
ним тішаться душі завмерлих,
ті, що вірять у сенси й повір'я,

ми – прихильники дешевої драми
про великих істот, що леліяли мрії,
на перонах прощань і щільної брами,
живуть силуети у кроках надії

минулої ночі наснилося поле,
де вигадки – недоторкані квіти,
я відчайдушно благала у долі
лишень тепла, забутись і бігти

тямуща зоря, багряне світання,
у спогадах пересічні моменти,
вустами промовлене тихе зізнання
про задум пізнати невідомі планети

остання річ, яку прагну дізнатись –
це те, як зберегти світло у тьмі,
по-справжньому жити, а не здаватись,
і не заблукати, шукаючи дні.

ВСЕВОЛОД МАКСИМЕНКО,
здобувач освіти 8 класу
Остерського ліцею № 2
Остерської міської ради
Чернігівської області

МІЙ ШЕВЧЕНКО

Часто я чую, як мої однолітки кажуть, що "Шевченко – це просто людина, яка написала лише одну збірку, у чому його героїзм?" Мене це вражає й ображає водночас, бо Шевченко – непересічна особистість, неординарний митець, глибоко мисляча людина, яка витримала стільки випробувань, але не здалася, не втратила людяності. Його доля тісно переплетена з долею України. Чи не кожна поезія Кобзаря пов'язана з рідною землею, народом, звичаями. Він був і є духовним батьком українців, фундаментом, на якому міцно тримається українська нація. Його поезії сьогодні актуальні як ніколи. Чого тільки вартє "Борітеся – поборете, вам Бог помагає!" В одній із цих невмирущих поезій – "Мені однаково, чи буду..." – Кобзар змальовує свою долю, а разом із тим – і долю цілого українського народу.

Душевно звучать слова Тараса: "Та не однаково мені, як Україну злії люди присплять, лукаві, і в огні її, окраденую, збудять..."

Він думає про долю рідної землі, йому не однаково, як будуть жити нащадки, чи будуть вони розмовляти українською, чи будуть вільними...

Кобзар мріє, щоб жили ми всі на вільній землі своїй.

Шевченко чекав, сподівався, що Україна повстане, відродиться. Саме тому, на мою думку, його твори актуальні й сьогодні, і ми – віримо, ми – боремося, ми – не здаємося, бо "нема на світі України, немає другого Дніпра..."

СОФІЯ МАКСИМЕНКО,
*здобувачка освіти 10 класу
Остерського ліцею № 2
Остерської міської ради
Чернігівської області*

ДО І ПІСЛЯ

Я готую на кухні чужій,
Ношу одяг не від Версаче,
Живу в старій занедбаній хаті
І частенько сумую і плачу.
Я давно не була у кіно,
Не ходила в новім пеньюарі,
Більш не їжджу на білім авто
Й не сиджу у шикарному барі.
Я забула, як пахне «Шанель»,
Я забула про свіжі кальмари...
Тепер часто їм моркву й щавель...
А вночі мені сняться кошмари.
Я тепер не катаюсь в авто,
Довоєнне життя я забула,
Одягаюсь в стареньке пальто,
Що дісталось мені від гуцула.
Тепер їм вчора спечений хліб
І радію молочній каші...
Я тепер як маленький джин
У старій закупореній чаші.
Я доношую стерте взуття,
Одягаю на голову хустку...
Ось такі корективи війна
Принесла і посіяла пустку.
Більш не буде життя, як колись...
Та повір: за комфортом не плачу...
Згодна їсти і хліб той черствий
І сидіть у нетопленій хаті.
Лише хочу прожити життя,
Що відміряне Богом для мене,
Без тривоги, що лунають щодня,

І на рідній землі сотворенній.

ПОЛІТ

Я не хочу більше ямбів
У своїх поетичних рядках,
Йти по синій розпеченій лаві
У старих незграбних містах,
Зазіхати на спокій конаючих
Заіржавілих слів,
Себе бити в обличчя каючись –
Й поготів.
Я не хочу бути присутньою
Серед зблідлої суєти,
Розпинати себе між суддів
І понятих.
Я залишу себе як ятку
На вологому місці янь...
Ну, а потім розвіюсь хмаркою...
Не зважай.
Розітнуть мою вісь безслідно
Координати снів...
І долину... куди завгодно
Без абрисів...

СУТЬ

Транспортиром загвинтиш всередину
Мою чисту забруднену суть.
Головне – не стати безслідною
Й не пливти, як в термометрі ртуть.
Головне – не піддатись спокусі
І прожити гідно життя,
Не плекати в душі боягуза
І не стримувать серця биття.
Репелентом не стати для рідних,
Розплескатись, як крапля води...
Життєдайно і життєтвірною
По життю крокувати завжди.

ЯНА МАКСИМЕНКО,
*здобувачка освіти 10 класу
української філології
Ніжинського обласного педагогічного
ліцею Чернігівської обласної ради*

СТЕЖКА ДО ШЕВЧЕНКА: ШЛЯХ ДО ВЛАСНОЇ ПРАВДИ

Стежка до Шевченка ніколи не була для мене прямою. Вона не починалася з першого прочитаного вірша й не вела через урочисті дати чи шкільні заходи. Вона з'являлася поступово – між рядками, між думками, між відчуттями, які довго не мали слів.

Колись Шевченко здавався мені частиною обов'язку. Його портрет висів на стіні, його ім'я звучало звично, майже буденно. Здавалося, що він належить минулому – часу, який давно завершився. Але минуле має дивну властивість: воно повертається тоді, коли теперішнє стає надто важким.

Я добре пам'ятаю момент, коли відчула це інакше. Не як урок, не як аналіз тексту та не як вимогу вивчити напам'ять. Це була тиша – глибока, напружена, така, що тисне на груди. Світ навколо жив звичним життям, а всередині все розсипалося на уламки. Саме тоді слова Шевченка перестали бути чужими.

Вони не заспокоювали й не обіцяли легких відповідей. Вони дивилися прямо в душу й ніби запитували: хто ти є і за що готова стояти?

Шевченко ніколи не писав для зручності. Його слово – не прикраса, а виклик. У ньому немає бажання сподобатися, зате є потреба сказати правду. І, можливо, саме тому його тексти так болять сьогодні. Бо ми живемо у світі, де мовчання часто здається безпечнішим за слово.

Його шлях був самотнім не тому, що поруч не було людей, а тому, що правду завжди легше залишити наодинці. Він ішов проти страху, проти заборон, проти системи, яка намагалася зламати його мовчанням і покараннями. Та найстрашнішим ворогом завжди була байдужість.

Читаючи Шевченка сьогодні, я розумію: він писав не лише для свого часу. Він писав для кожного, хто колись опиниться перед вибором – мовчати чи говорити, підлаштуватися чи залишитися собою. Саме тому для мене Шевченко – не абстрактний символ і не лише шкільний автор, а конкретна історична постать, яка свідомо обрала шлях слова як форми спротиву. Його тексти народжувалися з реального досвіду несвободи, і в цьому їхня незручна, але жива сила.

Моя стежка до Шевченка почалася з внутрішнього дискомфорту. З відчуття, що світ занадто складний, щоб у ньому мовчати. З потреби знайти слова для того, що не вкладається в короткі пояснення. І тоді його тексти стали не відповідями, а підтримкою.

Він не дає готових рішень і не нав'язує істин. Але він чітко показує, як не можна: не можна зраджувати себе, не можна продавати слово, не можна мовчати, коли болить.

Я часто думаю, чому постать Шевченка залишається живою навіть через століття. Можливо, тому, що він був не лише поетом. Він був людиною, яка відчула відповідальність за своє слово. Яка зрозуміла: слово – це не просто рядок на папері. Це дія.

Сьогодні, коли свобода знову має ціну, його голос звучить особливо чітко. Не гучно, але вперто. Він не наказує. Він нагадує.

Нагадує, що кожна епоха має свої випробування. І кожна людина – свою стежку.

Ми живемо в час постійного шуму. Слів надто багато, але справжнього змісту обмаль. У цьому шумі легко загубити себе, розчинитися в чужих думках, стати зручним. І саме тут Шевченко стає небезпечним – бо не дозволяє бути байдужим.

Він не був ідеальний. У ньому було багато болю, гніву, розпачу. Але саме це робить його живим. Він не ховав слабкостей за красивими образами. Він говорив так, ніби знав: за кожне слово доведеться відповідати. І відповідав.

Я думаю про нього як про людину, яка добре розуміла ціну мовчання. Бо мовчання – це теж вибір. І часто саме воно дозволяє несправедливості ставати нормою.

Ми, сучасні підлітки, часто чуємо, що наш час інший і що нам легше. Але разом із можливостями з'являється страх – бути не такими, бути незручними, помилитися. І тоді особливо гостро відчувається потреба в голосі, який не боїться.

Шевченко таким голосом і був. І залишається.

Його тексти не дають спокою. Вони нагадують, що свобода – це не стан, а процес. Це постійна внутрішня робота. Це готовність платити за правду, навіть коли ціна здається надто високою.

Моя стежка до Шевченка – це шлях запитань. Чи вистачить у мене сміливості не мовчати? Чи зможу я залишитися собою, коли буде легше здатися? Чи не зраджу те, у що вірю?

Я не маю відповідей. Але, мабуть, у цьому і є сенс. Бо Шевченко не залишив інструкцій – він залишив приклад.

Для мене він не символ і не пам'ятник. Він – внутрішній компас. Нагадування про те, що свобода не дається раз і назавжди. Її потрібно відстоювати щодня – словом, вибором, позицією.

Стежка до Шевченка не закінчується прочитаним текстом. Вона триває в кожному рішенні не промовчати, у кожному кроці назустріч правді, у кожному моменті, коли людина обирає бути собою.

І, можливо, саме в цьому – його найбільша сила. Бо доки ми здатні чути – його слово живе. А доки воно живе – жива й наша надія не втратити себе.

МАКСИМ МАЛЕНКО,
здобувач освіти 11 класу
української філології
Ніжинського обласного педагогічного ліцею
Чернігівської обласної ради

ЛИСТ СОБІ В МАЙБУТНЄ

Привіт. Я пишу цей лист собі в майбутнє, щоб зупинити час хоча б на деілька хвилин і зафіксувати свої думки. Зараз я ще ліцеїст, але вже часто замислююся над тим, ким стану далі. Мені цікаво, як зміниться моє життя, які рішення виявляться правильними, а які стануть просто досвідом.

На цьому етапі мого життя я багато вчуся не лише на уроках, а й у повсякденних ситуаціях. Мене хвилюють оцінки, майбутня професія, думка інших людей. Інколи я сумніваюся в собі, але намагаюся не здаватися і йти вперед. Я ще шукаю себе та своє місце у світі.

Для мене зараз важливі прості речі: підтримка родини, спілкування з друзями, відчуття, що мене розуміють. Я ціную моменти, коли можу бути собою й не вдавати когось іншого. Саме ці моменти допомагають мені почуватися впевненіше.

Думаючи про майбутнє, я мрію знайти справу, яка буде мені цікава й корисна. Я хочу бути самостійним, відповідальним і не боятися труднощів. Мені важливо залишатися чесним, не втрачати людяності й поважати інших.

Я хочу дати собі кілька порад. Не поспішай і не порівнюй себе з іншими. Пам'ятай, що помилки – це частина шляху, а не кінець. Цінуй час і людей поруч, бо саме вони роблять життя справжнім.

Мені цікаво дізнатися, яким ти став. Чи досяг ти того, про що мріяв? Чи навчився ти приймати себе та свої рішення? Чи пам'ятаєш ти цього учня, який написав цей лист?

Я сподіваюся, що в майбутньому ти будеш щасливим і впевненим у собі. Нехай цей лист стане нагадуванням про твої перші мрії та щирі наміри. Я вірю, що ти зможеш пройти свій шлях гідно.

СОФІЯ-ЮСТИНА МЕДВЕДЄВА,
здобувачка освіти 7–В класу
Київської гімназії східних мов № 1

ВІДЛУННЯ ВІЙНИ

Чому щоразу, як вранці снідаю,
Болить десь там, між грудей?
Бо очі бачать, бо серце відає,
Скільки страждає людей!

Чому у ліжку, теплом розпечена,
Я ніяк не засну?
Бо десь замерзле дитя Троєщини
У шапці іде до сну.

Ворог триклятий бажає нам вмерти
У пеклі його ракет,
Путінська челядь збирає жертви
Чортові на бенкет!

Чому не здатна росія взяти нас?
Скільки вже марних спроб!
Бо ми – єдині, ми разом складені,
Кожен з нас – русофоб!

Чому в нас немає людини жодної,
Яка б не тримала фронт?
Бо ллються перекази сотня за сотнею
У волонтерський фонд!

Стою на коліні, коли вздовж вулиці
Тіло героя несуть,
Долоні мої в молитві згорнулися,
А в серці міцніє лють.

Слабкість для інших нехай лишається,
Гамуймо потоки сліз,

Кожен на місці своєму тримається –
Ось наш гучний девіз!

ДИТИНІ, ВБИТІЙ РОСІЙСЬКИМ СНАРЯДОМ

Іди на світло!

Достатньо темряви навкруг, достатньо зла,
Іди на світло, бо немила вже імла,
У цьому світі тобі місця вже нема,
Іди на світло і ставай світлом сама!

Лети на пісню!

Линь за потоками благань людських сердець,
Йди за молитвою, не сходи на манівець,
Злітай до Татка, за далекий небокрай,
Лети на пісню, і сама її співай!

Біжи до Тата!

Душа безгрішна, вбита хижими людьми,
Які загралися в війну й забули мир,
Лети на небо, не спиняй стрімкий політ,
Біжи до Тата, розкажи Йому про світ.

Злітай до неба!

Перед тобою світ цей тяжко завинив,
Плиту гранітну замість ковдри постелив,
Не осуди, дитино, вибач нам та їм.
Злітай до неба! Там тепер твій теплий дім...

СЕРЦЕ БОЛИТЬ...

Тихо сонце сідає за спалений обрій,
Я лягаю до ліжка під казочки добрі,
Тільки мама не спить, біля ліжка чатує,
Вона мовчки сидить, хоч душа лементує!

Знов російський шахед торохтить понад домом,
Свист ракети – бабах! – все до болю знайоме,
Дяка Богу і війську, що є чим збивати,

Мама двері зачинить, щоб я могла спати.

П'ята ранку – сирена, ні, тобі не здалося,
Підіймайся, дитино, масований обстріл!
Мама наче й не спала, ось одяг, ось ковдра,
Знов до сховища йти – така правда сувора!

У подруги подія: з війни у відпустку
Повернувся татусь, привіз ляльку та хустку,
Лиш постійно ховає поранені очі,
І крізь сон кулаками б'є стіну щоночі!

У сусідського хлопця теж батько на битві,
Кожен вечір його пам'ятають в молитві,
Лист прийшов і накрив дім журбою важкою,
Знов молитва звучить, та вже не за здоров'я.

Скільки ж людям судилося день починати
З того, щоб рахувати небачені втрати?
Бачить світ нашу долю, переймається нею,
Та є жменька царів, що керує Землею!

Кажуть, десь на землі живуть люди щасливо,
День, прожитий без сліз, не вважають за диво,
В мене змучена мати, в істериці братик,
Мені серце болить, про який мир писати?

КАЇН І АВЕЛЬ

Стогони, лементи, кров і каліцтво скрізь,
КАБи, балістика, вибухи – все шкереберть.
Царство небесне тріщить від дитячих сліз –
Авелю Каїн щосили наносить смерть.

Небо наситилось гвалтом невинних душ,
Згарищем чорним – Попасна, Покровськ, Бахмут.
Гримнув по тверді небесній Господь чимдуж

І заходився чинити Господній суд.

Чаша терпцю переповнилась аж за край,
Крилами вкрилися янголи через страх,
Люттю Бог дихає, аж ціпеніє рай,
Блискавки б'ють знавіснілі на небесах.

Каїне, Каїне, Каїне, де твій брат?
Зраджена, чиста волає до мене кров!
Як же ти зміг спрямувати свій автомат
В серце того, хто тобі дарував любов?

Звідки ж, о Каїне, взялась ідея ця?
Що ж тобі, Каїне, в браті так допекло?
Я ж вам обом із любові створив серця –
Як же своє ти перетворив на зло?

Що ж бракувало тобі, сину мій лихий?
Більше, ніж іншим, дісталось тобі земель.
Як же тебе спокусив споконвічний змії
Жадібним оком сягнути чужих осель?

Чи ж не любив тебе Авель, хіба ж не ти
Братом найближчим його звав? І вірив він!
Мову твою він плекав і твоїм святим
Гімни співав і церков твоїх слухав дзвін.

Заздрість пречорна тобі застелила світ!
Серце чавунне не терпить, коли навкруг
Хтось споживає із мирної праці плід,
Марно вважаючи, наче ти добрий друг.

Проклятий, Каїне, будеш навіки-віків!
Поле оратимеш – зсохне твоя рілля!
Друга не знайдеш, а брата – і поготів,
Схочеш померти – не прийме тебе земля!

Станеш вигнанцем, не матимеш ні сім'ї,
Ані оселі, де б відпочити зміг,
Часу зіщуленим привидом дні свої
Ти волочитимеш світом у втомі ніг!

Стіни Кремля попливуть по Москві-ріці,
Зірка його розіб'ється об битий шлях,
Люди коштовні збиратимуть камінці –
Довго її продаватимуть по шматках.

Більше не будеш слабкому чинити зло,
Більше не матимеш сили робити гріх,
Янгол небесний не вкриє тебе крилом,
В муках пекельних побачиш дітей своїх!

Вживе Авель, як заповів Тарас,
Скине з плечей, як труху, і царя, й бояр,
Хлібом засіє побитий вогнем Донбас,
Знов відбудує Авдіївку й Часів Яр.

Дерево кожне пізнаєш в його плодах,
Чи ж на тернині пшеницю збирає серп?
Благословенний ти, Авелю, на небесах,
Гордо тримай свій тризуб – як свободи герб!

Сила твоя – не в пекельнім вогні ракет,
Сила твоя – чесна праця і правди міць,
Слухай пророчі слова, що писав поет
Той, чия мова крізь морок луна століть:

«Обніміте ж, брати мої,
Найменшого брата –
Нехай мати усміхнеться,
Заплакана мати.
Благословить дітей своїх
Твердими руками
І діточок поцілує

Вольними устами.
І забудеться срамотня
Давня година,
І оживе добра слава,
Слава України,
І світ ясний, не вечерній
Тихо засіяє...
Обніміться ж, брати мої.
Молю вас, благаю!»

АННА МИЗЕНКО,
здобувачка освіти 6 класу
Вороньківського закладу загальної
середньої освіти I–III ступенів
Новобасанської сільської ради
Чернігівської області

МОЯ ЩОДЕННА ДОРОГА ДО КОБЗАРЯ

Я так її, я так люблю мою Україну убогу...

Т. Г. Шевченко

Кажуть, що шлях до розуміння геніїв починається з університетських лав чи товстих наукових праць. Можливо, для когось це й так. Але моя власна стежка до Шевченка набагато коротша й простіша – вона починається одразу за моїм порогом, перетинає подвір'я та проходить крізь усе моє дитинство, наче тонка золота нитка.

Перша моя зустріч із Тарасом була не офіційною, а дуже домашньою. На полиці серед казок у мене завжди стояв «Кобзар». Не суворий і важкий, а дитячий – з яскравими малюнками, де соловейко щебече в садочку, а зоря вечірня сідає над Дніпром. Тоді я ще не знала про складну долю поета чи його боротьбу. Для мене він був людиною, яка вміла бачити красу в кожній квітці біля хати й кожній хвили річки. Цей дитячий «Кобзар» навчив мене головного: Україна – це не просто слово з підручника, це мій дім, який треба любити так само ніжно й палко, як любив він.

Я досі пам'ятаю ілюстрацію до вірша «Садок вишневий коло хати». На ній була зображена маленька біла хатинка під солом'яною стріхою, яка ніби світилася зсередини, а навколо – високі соняшники та рожевий цвіт вишень. Тоді, малою дитиною, я обводила пальцем ці квіти й щиро вірила, що художник намалював саме моє подвір'я, просто з якогось іншого, давнього часу. Тоді Тарас був для мене не суворим пророком, а добрим оповідачем, який бачив диво в кожній вечірній зорі.

Проте моя стежка до Кобзаря має й цілком конкретну, земну адресу. Доля розпорядилася так, що я живу на вулиці Шевченка.

Кожного ранку, поспішаючи до школи, я йду дорогою, що носить його ім'я. Це дивне відчуття – усвідомлювати, що твій дім і його постать зафіксовані в одному поштовому рядку. Для перехожих моя вулиця – це лише асфальт і будинки. Для мене ж це щоденне нагадування про те, що він – поруч.

Ця вулиця – простір мого справжнього життя. Саме тут, на вулиці Шевченка, ми гуляємо з друзями, обговорюємо новини, сміємося та будуємо плани на майбутнє. Іноді, під час наших гучних розмов, я мимохідь поглядаю на табличку з назвою вулиці й думаю: а чи сподобалися б Тарасові наші мрії? Чи впізнав би він у нашому гаморі ту вільну Україну, про яку писав у казематах? Мені здається, що так. Бо він не бронзовий пам'ятник, він – наш сучасник, який «живе» в кожному дереві вздовж мого шляху, у кожному нашому кроці цією рідною землею. Бути мешканцем вулиці Шевченка – це мати особливу «внутрішню прописку», яка зобов'язує бути чесним із самим собою.

Сьогодні ця стежка набула для мене нового, глибшого змісту. Жити на вулиці Шевченка – це не лише приємний збіг, це тиха відповідальність. Це означає пам'ятати, за що він боровся, і берегти той дім, про який він мріяв – вільний і щасливий. Моя дорога від перших дитячих віршів до прогулянок із друзями рідною вулицею – це шлях усвідомлення того, що бути українкою – це велика гордість.

І поки в моїй кімнаті стоїть той самий «Кобзар», а в моїй адресі зафіксоване його прізвище, я знаю: цей зв'язок ніколи не перерветься. Бо Шевченко – це не минуле. Він – душа. Його любов до України (навіть на відстані тисяч кілометрів у засланні) вчить нас цінувати дім. Шевченко – це не фініш, а шлях. Його слова – це компас, який допомагає нам не збитися з курсу як нації.

Стежка до Шевченка – це не маршрут до пам'ятника. Це дорога до самих себе, до своєї гідності та мови.

*ДІАНА НАСІБОВА,
здобувачка освіти 9–В класу
Ніжинської гімназії № 3
Ніжинської міської ради
Чернігівської області*

***

Сплять сади, загорнуті у втому.
Ти не повернувся до старого дому.
Але в кожному подиху вечірнього повітря
Відчуваю: ти десь поруч, ти у світлі.
Ти розчинився в сонячній промінні,
В моїх думках, у мріях і в сумлінні.
Немає відстані, бо серце пам'ятає.
Любов кордонів й заборон не знає!
Ти просто став прозорим, наче скло,
Щоб в мене туги й суму не було.
І душі наші поєднали небеса,
В твоїх очах вся всесвіту краса!
Ти став моєю тишею, моїм спокійним сном,
Квітуchoю черешнею у мене під вікном.
Я голос твій чую у тиші нічній,
Ти в кожній молитві навіки живий!
І я не рахую дні, а просто бережу
Твою усмішку теплу, останню, оту...
Ти обіцяв мені травневі зорепади,
І я їх бачу в зорянім каскаді.
Смерть не сильніша за пам'ять і час.
Їй не забрати того, що було поміж нас.
Лети, мій рідний, лети...
Туди де немає болю, де тільки світи.
Я буду співати тобі до зорі...
Поки нас двоє – ми вже не самі...

***

Тиша... Засинає зморений вечір,
Сонце лягає на втомлені плечі.

Я в пам'яті знову маляю твій профіль,
І в затишку світла дихає спокій.
В душі несміливо бринить щось ізнов.
Там, де дихає спокій, ще спить любов.
Кімната наповнена світлом минулим,
Вітер приносить запах твого парфуму,
Він розчиняє залишки сірого суму.
І небо сьогодні таке ж, як тоді, –
Прозоре й глибоке, як відблиск у чистій воді.

І я не рахую хвилини, я просто мовчу,
Я знов відчуваю твій погляд – до тебе лечу!
Вдивляюсь в зіниці сотень людей!
Даремно! Ні в кого немає таких очей!
Вже холод зневіри стискає плече.
А на папері – тонкі штрихи.
Ще мить – і ти торкнешся моєї руки!
Нехай весь світ зачекає, доки я бачу сни,
Де твої очі – це колір моєї весни!
Там немає прощань, там немає “колись”!
Там тільки ми... Тільки ми... Подивись!

***

Ти там, де сонце першим зустрічає ранок,
Я тут, де вечір стелить зоряний серпанок.
Але у неба спільний дах для нас обох,
І в кожному кроці – найрідніший діалог.
Ми пишемо любов на відстані долоні,
Вона горить вогнем у телефоні.
Нехай годинники рахують кожен крок,
Ти – мій найближчий у світах зв'язок.
Коли на дворі дощ, я чую твоє слово,
І сіра осінь вже багатокольорова.
Ми ділимо повітря, ділимо надії,
У нас на двох тендітна спільна мрія.
Відстань не ділить – вона тільки вчить чекати
І ще сильніше кожен дотик цінувати.

Одного дня дорога втомиться тікати,
Й тоді я зможу твої плечі обійняти.
Ми вимкнемо мережу, спалимо всі карти,
Бо поруч – це єдине, що є вартим.
Ближче, ніж серце, тільки ти...
Крізь ночі, дні, дороги і мости...

ОЛЕНА ОЛЕКСЮК,
*здобувачка освіти 10 класу
іноземної філології
Ніжинського обласного педагогічного
лицею Чернігівської обласної ради*

СТАРИЙ ФОТОАЛЬБОМ

Рідний дім. Запилена полиця.
Старий альбом – неначе сповідь літ.
В моїх руках історія іскриться,
Гортаю сторінок забутий світ.

На першій шпальті – дід і баба молоді,
Маленька мама, голосні брати.
І початкові класи золоті,
І здоровецькі ті мої банти.

Вечірки з друзями, кохання,
А потім вже і випускний.
Екзаменів складних чекання
І шлях до мандрів осяйний.

Тут тато в строгому костюмі,
І мама – біла хмарка у фаті.
Весілля пишне, гомін в домі –
Найкраща мить на довгій їх путі.

А тут вже я – маленька та невміла,
Роблю свій перший, боязкий ще крок.
А тут до тата на коліна ніжно сіла,
В руках тримаю іграшок мішок.

Тепер згадаю мої перші класи
І знову ті ж самі банти...
Кінчається моя мандрівка в часі...
Отак за роком промайнуть роки.

Колись я вклею нове фото знову,
Де сильна й мудра буду я,
Щоб зберегти коріння і основу,
Бо в цім альбомі – вся моя сім'я.

ВАЛЕРІЯ ПАШКО,
здобувачка освіти 7–Б класу
Ніжинської гімназії № 3
Ніжинської міської ради
Чернігівської області

ДОРОГА ДОДОМУ

У житті, кажуть, як на тернистій ниві: не пройдеш, ноги не вколовши... Нелегкі випробування випали на долю моєї прабабусі Хилько Марії Іванівни, молодість якої обпалила Друга світова війна.

Українське село початку ХХ століття. 25 лютого 1920 року в селі Бурківці на Ніжинщині в багатодітній родині Адаменків народилася дівчинка. Її назвали Марією, але потім завжди кликали Маруся, або Марі (так екзотично називав її згодом чоловік Хилько Іван Тихонович). Вона мала русяве пряме волосся, яке розвівалося на вітерці, прикриваючи гарну білу, наче фарфор, шкіру. Її головна прикраса – срі, із смарагдовим відблиском очі, схожі на гроно свіжої запашної м'яти.

Працьовита, доброзичлива та розумна дівчинка з дитинства полюбляла проводити час зі своїм братом Іваном, а також трьома сестрами – Антоніною, Мотрею та Офонасією. Марії подобалося читати книжки, в'язати гачком, доїти корів та годувати овочами маленьких овечок та свинок.

У шість років дівчина пішла в перший клас Бурківської школи. Закінчивши вісім класів, п'ятнадцятирічна Марія, як і всі її однолітки, працювала в колгоспі.

Дружелюбна й комунікабельна, доброзичлива й старанна, вона робила посильний внесок у добробут сім'ї.

Та все змінив холодний січневий ранок 1942 року. Сніжинки повільно кружляли над Бурківкою, нагадуючи вигадливий танець. Самотньо стояли одинокі покинуті хатини, які війна перетворила на пустки. У них щойно вирувало сімейне життя, невіддільне від праці й любові до Батьківщини. Налякані звірствами німців, люди рятувалися від неминучої смерті, як маленькі зайчєнята від грізної зграї кровожерливих вовків. Проте Адаменки залишилися в рідній хаті, бо розуміли, що від долі не втечеш. Двадцятидвохрічна Маруся сиділа на

печі й вишивала хрестиком дівчину з довгим рудим волоссям, у віночку та сорочці, яка в руці тримала глечик із водою. Мати готувала сніданок разом із сестрами, брат із батьком пішли до стайні годувати коней. Відклавши свій незакінчений візерунок, дівчина пішла снідати. За столом уже зібралася вся сім'я Адаменків. Раптом почувся несамопитий гуркіт, стрілянина з рушниць, незрозуміла німецька мова, болісні крики людей, які перебували на вулиці. І тільки потім стало зрозуміло: німці вже тут. Батько та мати замкнули двері, діти заховалися у вітальні. Забившись у найдальший кут, вони тряслися від страху.

Прошло кілька тривожних хвилин – і раптом шибка розлетілася на дрібні шматки від ворожої кулі з рушниці. Хата здригнулася від страшного гуркоту вибитих носом дверей, зойкнула мати, страшно захрипів тато – і затих. Маруся зрозуміла, що, можливо, її батьків у цю мить не стало, сльози лилися мовчки та болісно. Кричати не було сенсу. Німці гуркотіли в сінях, потім у хатині. Зайшовши в кімнату, побачили молодих дівчат та хлопця. Вони їх не вбили. Марусю зв'язали й, погрожуючи смертю, повели до вантажівки, у напнутому кузові якої на сіні сиділи її однолітки-бурківці.

Дівчина збагнула, що більше ніколи не побачить своєї сім'ї, яку так любила й поважала. Коли машина рушила, Марія тремтливими пальцями підняла цупку тканину й востаннє поглядом попрощалася з рідною домівкою. Вона побачила тільки сіре небо, убитих дітей та дорослих, такі самі вантажівки та багато німців, які виганяли бідних односельців зі своїх домівок. Ноги трохи залякли від холоду, адже була в легенькій кофтинці, штанцях та шкарпетках. Дівчина не знала, що з нею трапиться надалі, але знала, що буде триматися до останньої хвилини. Жадання життя було набагато вище за думки про жахливу смерть.

Та страшна шістнадцятигодинна дорога до станції, що знаходилася на кордоні між Україною та Угорщиною, стала справжнім випробуванням духу й тіла. Через кожні чотири години бранців переганяли з однієї машини в іншу. Нарешті дісталися до місця призначення. На залізничній станції їх, ніби скот, загнали у товарний вагон.

Дівчина зіщулилася від дотику до холодної, сирої підлоги. Біля неї сиділи, лежали та стояли багато людей, тільки більш побиті та змучені. Марія перелічила всіх – їх було тридцятьо. Арміїці, жінки, молоді

хлопці та дівчата. У когось із них не було ока, рук чи ніг, хтось узагалі був німим, сліпим або глухим. Дівчина морально готувалася до того, що дорогою до Німеччини їх будуть бити, мучити холодом та голодом, не даватимуть побачити денне світло або найстрашніше – уб'ють у темряві. Паровоз засвистів – і колеса поволі заскреготали по рейках. Потяг рушив...

Майже два місяці змучені бранці не виходили з вагона. На початку березня 1942 року вантажний потяг прибув до столиці Німеччини – міста Берліна. Живими залишилося десятеро: два молоді хлопці, три армійці, чотири жінки та Маруся – єдина молода дівчина у вагоні. Двадцятьоро померли від обмороження кінцівок до почорніння, інші – від голоду. Раз на сім днів їм давали маленьку скибку черствого хліба та кухоль із водою. Маруся не могла стояти, бо відморозила ноги. Зігрівати тіло вночі їй допомагали дев'ять живих бранців: вони лягали вкупі, тісно притулившись один до одного.

Тієї глухої ночі товарняк, який завжди їхав неквапно, зупинився. Дівчина розплющила очі й почула ззовні тяжкі кроки. Великі залізні двері вагона з гуркотом розчахнулися – й озброєні німецькі вартові заскочили всередину, підняли за комір Марусю й викинули з вагона, інших теж. Так десятеро українських бранців прибули до Берліна. Дівчина прикипіла поглядом до темного неба, рясно вкритого ясними зорями, до землі, осяяної світлом від ліхтарів. Марія була рада, що змогла бачити навколишній світ, але раптом її підняли за руки й потягли. Згодом дівчина побачила велику ферму, яка належала Геру Мілларду Йохарцену. Господар та його дружина Гертруда мали двох дітей – сина й доньку. Маруся виконувала важку роботу, відділяючи молоко від сироватки, яку потай пила. Їсти могла тільки тоді, коли комусь із бранців удавалося викрасти шматок хліба чи сухарі. Так вони й проживали довгих три роки в тяжкому ярмі під дулом німецьких рушниць.

У квітні 1945 року радянські війська наблизилися до Берліна. На фермі почалася стрільба, літали бомби, падали тіла в крові. Полонені, що тут працювали, ховались у клуні у великій копиці сіна майже три дні, бо визволителі думали, що вони німці, тому протикали штиками копицю. Худенька Марія полізла на самий верх. Хто був вище – залишився жити, тих, хто був нижче, закололи кілками. Дівчина чула крики, чавкання, удари, зойки про допомогу, але нічим не могла

допомогти, бо опинилася б на їхньому місці. Коли все навколо затихло, Марія злізла з копиці. Ноги загрузли в мерзотному кривавому місиві, яке дівчина запам'ятала на все життя. Озирнувшись, Марія побачила хлопця, який працював у хліву. Німий Дем'ян рукою показував на овець, які стояли в загоні. Дем'ян рухами просив Марусю випустити тварин і гнати, поки їх не вбили. Він, тремтячи, дістав карту в одному з ящиків із-під зерна. Розгорнувши її, пальцем показав Марії маршрут і кінцевий пункт – Ленінград. Щоб дістатися туди, потрібно перетнути Німеччину, Польщу та Білорусь. Хлопець відкрив засув – і вівці ринули із загону.

Дем'ян показав дорогу через ліс. Німий дав їй шанс вибратися з пекла тяжкої праці й залишитися на свободі.

Разом із вівцями дівчина йшла через поля, ліси, дороги й села, обходила кордони, перепливала мілководдя. Минав квітень, потім травень, за ним червень. Раз на чотири дні Марія зупинялася, щоб переночувати. Попри втому, вона не загубила жодної вівці, і це викликало маленьку гордість. Коли настала зима, дівчина заходила до сіл, де їй давали теплий одяг та щось поїсти, а також погодувати овець.

У червні 1947 року двадцятисемирічна Марія, нарешті, дісталася Ленінграда, там віддала тварин, яких гнала два роки! Люди, побачивши змучену й виснажену дорогою дівчину, були шоковані. На тілі червоніли гематоми та рани, шкіра була брудною, як і одяг. Її перевдягли та вимили. Маруся розповіла, що вона з України й що сама дізналася про закінчення Другої світової війни від селян, у чиїх хатинах вона ночувала. Мужній дівчині пропонували залишитися в Ленінграді, де, мовляв, умови кращі, ніж там, де вона жила, а також кращі перспективи. Але Маруся відмовилася.

Усе, чого їй більше на світі хотілося, – це повернутися на Батьківщину. В Україну, у свою домівку – у село Бурківку біля Ніжина, якщо там її навіть і не чекають. Повернувшись додому, дівчина вийшла заміж за Івана Тихоновича Хилька, узяла його прізвище та народила трьох дітей. До самої смерті Марія розповідала дітям, а потім й онукам про свою стражденну дорогу додому після Другої світової війни.

Померла Хилько Марія Іванівна 9 січня 2006 року у віці 86 років. Була оточена сім'єю та любов'ю. За день до смерті вона розповідала знову ту саму історію.

І в них вона завжди хотіла повернутися додому...

ВАЛЕРІЯ ПІКУЛЕНКО,
здобувачка освіти 11 класу
Остерського ліцею № 2
Остерської міської ради
Чернігівської області

ГЕРОЙ НАШОГО ЧАСУ

Є люди, які, подібно зіркам, освітлюють життєвий шлях, надихають, здійснюють мрії. Для мене такою людиною завжди був тато – людина чесна, порядна, любляча, ніжна... Чи бувають погані татка? Я переконана, що ні. Тато – це мій острівець ніжності, тепла, любові та захисту, він – потужна частина моєї дитячої душі. Звісно, кожна дитина любить свого тата та вважає його найкращим, та мій тато – особливий. Ще раз у цьому я переконалася 24 лютого. Війна... Це страшне слово ранить і фізично, і духовно. Воно травмує психіку, знищує, з'їдає нас із середини. Коли я вперше почула, що почалась війна, ніби хижий звір узяв мене у свої лабета. Я майже нічого не їла, але й не плакала, свідомість була якоюсь загальмованою, мабуть, страх тримав мене кігтями. Найстрашніша була невідомість. Війна – це парадокс, який ніби ніяк не міг статися у XXI столітті – столітті гуманності, відкриттів, розвитку... У той зловісний день родина всілась за столом, усі мовчали: мама тихо витирала сльози, а тато... він не плакав, не говорив, він тихо опустил голову й про щось розмірковував. Хвилину через десять сказав: "Кохана, збирай речі, піду добровольцем, треба ж спинити цих нелюдів". Ми попрощалися в березні... Прощалися без слів, без обіцянок, тихо, хоча десь у підсвідомості думки, ніби титри у фільмі, ішли рядочками: чи побачимось, чи обіймемося, чи лишимося на рідній землі... І тато поїхав... Я досі пам'ятаю його погляд – погляд безвиході й ніжності, любові й тривоги, погляд прощання. А далі були будні – невеселі, тривожні, уроки відбувалися онлайн. Під час уроків я часто дивилася у вікно, прислухалась до кожного звуку, переживала... Здавалося, що тваринний страх засів, забіг до мого тіла, відкусував шматочки – і я ставала слабшою, лякливою... Плакала лише наодинці, не хотіла хвилювати маму. Кожен телефонний дзвінок після двадцять першої лякав, кожне повідомлення в телефоні – насторожувало. Тато писав мало: живий, не здаємося, боремося... Ці слова надихали, давали надію на те, що все ще може бути. Трохи було світлин, але мені хотілося більше – більше фотографій, більше фраз, більше впевненості, що ми обов'язково зустрінемося. Ще в дитинстві ми з татком дуже любили дивитись на зоряне небо. Лягали вдвох у моє ліжечко та споглядали за безмежним простором. Кожен із нас обирав свою зірку, яка, здається,

гріла душу й щось нашіптувала на вушко. Тепер часто вночі я не можу заснути й теж дивлюсь на зорі, відчуваю, що й тато дивиться в безмежне небо, яке єднає нас. Можливо, я просто мріяла про те, що в татка є на це час. Під ранок сон обіймав мене, і я засинала. Снилось мені безтурботне дитинство, море, яке ми так любимо з татком, поле, ліс.... Час летів галопом, спливали дні, писалися контрольні, зароблялися оцінки... Життя намагалось увійти у свою колію, але... не могло, бо поруч не було найріднішого. Особливо не радувала зима. Раніше нас із татком не побачиш удома у вихідні: ми летимо з гірки, ліпимо снігову бабу, граємось у сніжки... Тепер мене лякала зима – холодна, колюча, зла... Вона холодить наших хлопців на полі бою та, звісно, мого татка. ... Січневий вечір видався тривожним. Чому? Сама не знаю. Намагалась відповісти собі та не змогла. Тато довго не писав, хвилювання мами передавалось мені, чи то моє – їй. Не спалося. О першій ночі я почула, що мама з кимось розмовляє. Це, як з'ясувалось потім, телефонував командир татка. Матуся обійняла мене та сказала: "Доню, тримайся, татко поранений, зараз перебуває в госпіталі, Боженько його уберіг. Ти – сильна, ми – сильні, разом усе витримаємо". А далі були місяці лікування, реабілітації. Було страшно. Коли бачиш татка знесилоного, слабкого, розумієш, яке життя непередбачуване, але боротись потрібно. ... Деякий період мама доглядала тата, а я жила в бабусі, було важко всім, та найголовніше, що живий. Нещодавно татка нагородили медаллю "Захиснику України". Не знаю, кажуть, що батьки більше пишаються досягненнями своїх дітьми, ніж власними, та мені здавалось, що моїй радості не було меж. Почуття гордості, шани, поваги сповнювало моє серце. Цього вечора вдома ми були разом. І хоча війні ще не кінець (татко планує після одужання обов'язково повернутися до своїх хлопців), я щиро вірю, що завдяки таким Героям, таким Татусям наша країна переможе, відродиться, і ми, її діти, допоможемо в цьому. Так само заколосять поля, завітують квіти, виженуть із нашої землі ворогів, і запанує мир на нашій праведній землі, додому повернуться всі татусі, сини, брати... А ми, діти, обов'язково допоможемо відновитися, а ще – станемо гідними зватися дітьми Героїв.

КАТЕРИНА ПІНЧУК,
здобувачка освіти 10 класу
іноземної філології
Ніжинського обласного педагогічного
ліцею Чернігівської обласної ради

***

Надихатись насправді не гріх
Ні, не надумайте зайвого
От люди чомусь снують в цьому світі безладному
Хоч ніякої з них користі і нема.

Але є й інший бік цієї глибини живого
Те, що створене людиною недаремно
Те, що принесло щось безпосередньо людям в серця
Добро, розуміння, навіть відчуття божевільності
Те, що існує не просто так
Те, що доступне кожному

Заради творення для людства
Вони й живуть
Творці – їх так називають
І не всіх ми знаєм на ймення
Але я впевнена на них тримається цілий світ
На тих, хто творить вірші душею
Хто керує сценарієм весело
Хто вселяє людям доброту,
Хто оживляє людей, описаних на папері
Цим суспільство живе
Але правду не скаже ніколи.

***

Відчуття провини неосяжне.
Завмирає світ, ти за компанію.
Але чи існує цей світ із тобою?
Стільки питань без відповіді.

Відчуття неприродної гідності
Знання справжнього хаосу
Правдивість твого всесвіту
Існують лише у твоїй свідомості.

Правдивість слів відчувається
Знецінення не відбувається
Гордість віє вулицею
Від жінки, яка знає, що таке молодість.

***

Можливо, світ буде тебе ламати,
Все більше й більше
Намагатиметься – до кінця.
Але ж ти сильна, пам'ятаєш?
Тож ти не даси цьому статися
Нізащо

Триматимеш пост своєї сили,
Як військові в розпалі війни,
І не забудеш, за що борешся сьогодні,
І не поховаєш свої таланти могутні,
Не дозволиш ніколи!
Знай це

Сильний не той, хто не зазнавав падіння,
Не той, хто ховається за масками свавілля,
А той, хто встав, коли впав,
Той, хто намагається зробити світ кращим,
Хоч той не вартує цього,
Той, хто живе, як би важко і боляче не було б.

Не забувай жити моментом, відчувати на повну життя,
Воно не відкриється тобі просто,
Тобі треба знайти спочатку замок,
А незабаром ключ знайдеться

Бо він чекав на тебе вічність
І знав, що час настане й для тебе,
Що кожна людина має свою частинку життя,
Де віднайде спокій душі і буде жити наодинці з собою.

***

Можливо, варто повертатися назад?
Хто знає, що хоче від мене життя?
Складна містична ілюзія,
Вигадана людьми з інших вимірів.

Суспільство збочене, покинуте, лихе,
Але для когось таке важливе...
Ви серйозно? Живіть своє життя!
Ваше серце відбиває – чомусь у вашому тілі – удари,
Ви народжені чомусь саме в цей час,
Тому вдихайте й видихати не забудьте

Комусь концепція відома,
Напевно, якомусь старому,
В якого досвіду десятки невідомих років.
А його серце втомилось відбивати удари.

Він спостерігач постійний.
Картина не дописана, якоюсь мірою,
Може колись, згодом

Дочекайтесь, як той старий покине старовинного коника,
Бо пора йому додому.

ВІРШ ПРО ВІРШ

Тяжко насправді писати,
Вдихати в літери, що складаються в слова, життя
Вірш про вірш ніхто не подумає написати
Але я неординарна особа,
Тому мені вже наперед пробачено
Життя стосується всього:

Й живого, й того, що створене ілюзією,
Всюди воно преться, як гості, серед білого дня
А ти приймаєш, бо що?
Смерть ще зарано
Та й вона в гості не завітає
Не потрібно їй таким займатися
Вона впевнено завжди заходить,
Без стуку, попередження, абощо
А навіщо?
Все одно остання
Після неї ніхто вже не прийде.
Це, як улюблений пацієнт у лікарні,
От зайде, а вийде тому що вже закриття
Розумієте?
Та я й не сподіваюсь
Я дивна, знаю
Але я не ілюзія, це радість
Що там про вірш я говорила?
Пригадуєте?
А я вам нагадаю:
Вірші пишуться не для розваги,
Та й розуміє їх далеко не кожен,
Потрібно мати, як мінімум, мозок в наявності
Щоб прочитати міжряддя серед просторих заплутаних слів

ТЕТЯНА ПІСКОВЕЦЬ,
*здобувачка освіти 11 класу
української філології
Ніжинського обласного педагогічного ліцею
Чернігівської обласної ради*

ДУМКИ, ЯКІ ПРИХОДЯТЬ У ТИШІ

У сучасному світі тиша стала рідкістю. Нас постійно оточують звуки: повідомлення на телефоні, музика в навушниках, голоси людей, шум транспорту. Ми звикаємо до цього настільки, що починаємо боятися моментів, коли навколо стає тихо. Проте саме в тиші людина починає чути себе.

Коли залишаєшся наодинці, без зайвих подразників, думки стають чеснішими. У тиші не вийде сховатися від власних переживань чи сумнівів. Саме тоді приходять запитання, на які вдень немає часу: ким я хочу бути, чи правильно я чиню, чого насправді хочу від життя. Іноді ці думки лякають, але вони необхідні для внутрішнього зростання.

Тиша часто приходить пізно ввечері, коли день уже закінчився. У такі моменти згадуються сказані й неказані слова, зроблені вчинки й помилки. Людина починає аналізувати себе, навіть якщо не планувала цього робити. Хтось у тиші знаходить спокій, а хтось – тривогу. Проте обидва стани є важливими, адже вони допомагають краще зрозуміти власні емоції.

Особливо цінною тиша стає тоді, коли життя здається надто складним. У такі моменти не потрібні поради чи гучні слова – достатньо просто побути в спокої. Саме в тиші народжуються рішення, які змінюють нас. Вона вчить слухати не лише світ навколо, а й власне серце.

На жаль, багато людей намагаються заповнити кожну вільну хвилину, аби не залишатися наодинці із собою. Проте втеча від тиші – це втеча від себе. Навчившись приймати ці моменти, людина стає сильнішою й впевненішою.

Отже, тиша – це не порожнеча, а простір для думок і самопізнання. Вона допомагає зупинитися, переосмислити життя й зрозуміти, що для нас справді важливо. І, можливо, саме в тиші ми стаємо собою справжніми.

ТЕТЯНА САВЧЕНКО,
здобувачка освіти 11 класу
Дубовогаївської ЗОШ I–III ступенів

***

Яблунова осінь змахує крилом,
І листки печальні знову за вікном.
Тихо так кружляють,
В серце заглядають,
Ще несуть тривогу,
Ще несуть печаль.
Яблунова осінь
Кошики лаштує,
Щоб збирати нині
Гарний урожай.
Яблука блискучі,
яблука рожеві.
Ти бери й куштуй їх
Та міцніш тримай.
Яблунова осінь
Зникла за полями
І пішла спочити
Тихими борами.
Віддала усе нам,
Що за рік надбала,
Віддала усе нам,
Що напрацювала.

***

Погасли вогники в квартирах українців.
Мороз малює квіти на шибках.
Запанувала темрява в хатинці.
Поклав на груди руку лютий страх.

Життя завмерло в вечоровій тиші.
У холоді так хочеться заснути.
Та дикий рев стоїть десь там у висі –

Шахеди наближаються й гудуть.

Здається, вижити стає все важче,
Та ми тримаємось – не пада дух.
Вогні погасли – та душа не плаче,
Чекає, щоби лютий холод вщух.

***

Ми живем на межі –
Між зимою й весною,
Випробовує доля
Наше серце і волю.
Ми живем на межі –
Між надією й болем,
Між учора й тепер,
Поміж щастям і горем.
Ми живем на межі,
Та не зламані часом.
Нас тримають мужі,
Й сила правди не гасне.
Ми живем на межі –
Між сльозою й надією,
Де тривога щодня
Переплетена з мрією.
На межі – не кінець,
Це жива переправа,
Де з'являється завтра
І міцніє держава.
Ми живем на межі,
Та не губимо світла:
Бо в серцях наших віра
Ще жива і розквітла.
Ми живем на межі,
Але серце не втомлене:
Бо навіть у темряві
Світло народжене.
На межі – це не страх,
Бо надія жива
Там, де біль переходить
У силу добра.

ІВАН САМОЙЛЕНКО,
*здобувач освіти 5 класу
Остерського ліцею № 2
Остерської міської ради
Чернігівської області*

Я ВІРЮ В МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ

Я вірю, що скоро настане мир у моїй країні. Заколишуться поля, люди відродяться, родючі землі оброблятиме сучасна техніка, виготовлена на наших заводах. Потроху ми почнемо забувати про біль, хоча, звісно, він лишиться в наших душах, але ми намагатимемося.

Переконали, що після Перемоги Україну знатиме весь світ. Ми будемо виготовляти чудову продукцію, якою пишатимемося.

А поруч із полями золотистої пшениці я бачу чисті річки й озера із чудовими берегами, навіть туристи з Європи та Америки будуть відпочивати в нас, бо де ще так дихається вільно й відважно...

Наші ліси відродяться від мін та інших проявів війни.

Звичайно, усе так і буде, а зараз я буду гарно вчитися, щоб стати аграрієм і робити мою країну сильною, розвиненою та щасливою.

І щоб люди жили в спокою, мирі й злагоді.

Вірю в майбутнє своєї країни. Перемога й наш добробут – не за горами.

ЯРОСЛАВ СМІРНОВ,
здобувач освіти 9 класу
Остерського ліцею № 2
Остерської міської ради
Чернігівської області

МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ

Україна – моя Батьківщина. Тут я народився та крокую від колиски до садочка, від садочка до школи, від школи в доросле майбутнє. Я ніколи не поїду із цієї прекрасної мальовничої країни, бо щиро люблю її привітних людей, рідної землі безмежні простори.

Але нині моя Батьківщина перебуває в нелегкому, страшному становищі. У нас клята війна, яка триває чотири роки. Це страшний період: велика розруха міст і сіл, а ще страшніше – гинуть діти та юнаки. Моя родина також зіткнулася із цією страшною бідною: три мої старші брати пішли захищати нашу землю. З перших днів вони знаходяться в самому пеклі війни.

Та я вірю в майбутнє України, у майбутнє своєї держави без війни. Але як би не було тяжко й темно нині, я з упевненістю можу говорити, що мої брати та їхні побратими в жодному разі не віддадуть нашої землі ніяким російським перевертням.

Уже скоро ми чекаємо на Перемогу. І Перемога буде за нами. Мої брати повернуться, я закінчу навчання, вивчуся на механіка, і ми будемо відбудовувати зруйноване. Володя щодня буде доставляти будівельні матеріали, Артем – будівельник, для нього буде багато роботи, Максимко – зварювальник, буде зварювати конструкції, а я буду ремонтувати машини.

Усі патріоти нашої Батьківщини й хто носить горде ім'я “українець”, будуватимуть нове майбутнє.

У жодному випадку ми, народ України, не повинні втратити своїх справжніх цінностей: гостинності, волелюбності, нескореності... Український дух, козацький гарт, героїзм наших Захисників назавжди залишаться в серцях нащадків. Пам'ять про війну буде передаватися з покоління в покоління, щоб усі знали, якою ціною дісталася свобода

всім нам. Ми будемо шанувати подвиги героїв і вшановувати їх пам'ять.

Я щиро пишаюся своєю Батьківщиною. Вона єдина й непереможна, така, якою її знає весь світ – добра, щира, незламна, героїчна!

Слава Україні!

Героям слава!

Україна понад усе!

*АРІАНА ТОДОРЕНКО,
здобувачка освіти 5–А класу
Ніжинської гімназії № 3
Ніжинської міської ради
Чернігівської області*

ЗРУЙНОВАНІ ЧИ НЕЗДІЙСНЕННІ ДИТЯЧІ МРІЇ?

Війна завжди починається не з пострілу. Вона народжується з байдужості, з мовчання, з небажання чути чужий біль. І лише згодом приходить зі звуком сирен, вибухів, плачу. Війна в Україні увірвалася в життя людей раптово, жорстоко, без попередження. Вона принесла із собою страх, втрати, зруйновані домівки й долі. Та найбільшим її злочином стали зламані дитячі світи – ті тендітні всесвіти, у яких ще вчора було місце лише для радості, гри та мрій.

Сьогодні, дивлячись у втомлені дитячі очі, ми все частіше ставимо собі запитання: це лише зруйновані дитячі мрії чи назавжди нездійсненні?

Дитинство – це час, коли світ здається добрим, коли віра в людей безмежна, а майбутнє – яскраве й світле. Діти мріють стати лікарями, щоб рятувати людей, учителями, щоб нести знання, військовими, щоб боронити країну, художниками, танцюристами... Вони малюють сонце, будинки, родину, мирне небо. Але війна безжально стирає ці малюнки, замінюючи їх чорними плямами страху. Там, де мали бути яскраві іграшки, з'являються страшні уламки ракет. Там, де мав звучати радісний сміх, чути пронизливі сирени...

Тарас Шевченко ще в ХІХ столітті болісно писав про страждання українського народу, ніби передчуваючи майбутні трагедії:

Свою Україну любіть,
Любіть її... во врем'я люте,
В останню тяжкую минуту
За неї Господа моліть.

Сьогодні ці слова звучать особливо гостро. Бо любов до України нині – це не лише почуття, а й відповідальність. Вона змушує дорослих ставати на захист Батьківщини, а дітей – надто швидко дорослішати.

Українські діти війни – це не абстрактне поняття. Це хлопчик, який замість навчання в школі ховається в підвалі. Це дівчинка, яка більше не боїться темряви, бо вона стала її щоденним супутником. Це

дитина, яка знає, що таке «приліт», «евакуація», «окупація», хоча мала б знати лише казки й вірші. Війна вкрала в нас безтурботність – ту невидиму, але таку важливу частину дитинства.

Тарас Шевченко з болем писав про неволю, яка калічить душі:

І день іде, і ніч іде,
І, голову схопивши в руки,
Дивуєшся, чому не йде
Апостол правди і науки...

Сьогодні ці рядки відгукуються в серцях матерів, які чекають синів із фронту, і дітей, які засинають із думкою: «А чи повернеться тато?» Очікування стало постійним станом. Очікування дзвінка. Очікування тиші. Очікування миру.

Особливо боляче усвідомлювати, що війна не просто руйнує міста – вона намагається знищити наше майбутнє, адже діти – це і є майбутнє країни. Коли помирає дитина, пропадає не лише життя, – гинуть мрії, плани, ще не написані вірші, не створені картини, не народжені ідеї. Війна відбирає право вибору, право на свій шлях, право на завтра.

Та, попри все, українські діти незламні. Вони навчаються в укриттях, святкують дні народження при свічках, малюють жовто-блакитні прапори на зруйнованих стінах, пишуть листи захисникам. У їхніх очах – страх, але поруч із ним живе віра. І саме вона тримає Україну.

Тарас Шевченко вірив у пробудження народу, у силу правди й волі, закликаючи нас:

Борітеся – поборете,
Вам Бог помагає!

Ці слова стали гаслом сучасної України. Вони звучать не лише на фронті, а й у дитячих серцях, які вірять, що після темряви обов'язково зійде сонце.

Війна змушує нас замислитися: яку ціну ми платимо за свободу? Ціна ця – надто висока. Але водночас вона вчить цінувати кожному мить миру, кожен дитячий сміх, кожен ранок без вибухів. Ми не маємо права забути жодної зруйнованої долі, жодної сльозинки, жодної мрії!

Не вмирає душа наша,
Не вмирає воля... – писав безсмертний Кобзар.

І справді – не вмирає. Бо навіть серед руїн зростає віра. Навіть серед війни народжується надія. І ми зобов'язані зробити все, щоб дитячі мрії в Україні були не зруйнованими, а відкладеними до перемоги над лютим ворогом.

Отже, розмірковуючи над долею дітей у час війни, не можу дати простої й однозначної відповіді на запитання, винесене в назву твору. Чи зруйновані дитячі мрії українських дітей? Так, багато з них розбиті вибухами, спалені вогнем війни, поховані під руїнами домівок. Але чи є

вони назавжди нездійсненними? Ні, адже мрія – це те, що не можна вбити ракетою!

Війна намагається позбавити дітей майбутнього, але вона не здатна знищити віру. Українські діти, попри страх і біль, зберігають у серцях найцінніше – надію. Вони мріють про мир, про повернення додому, про обійми батьків, про школу без тривог і ночі без сирен. І ці прості, щирі бажання є доказом того, що життя перемагає смерть.

Тарас Шевченко вірив у духовну незламність українців, у те, що навіть після найтяжчих випробувань народ здатний піднятися. Його слова сьогодні звучать як моральна опора для всієї країни.

Ця воля живе й у дитячих серцях. Вона проявляється в усмішці серед руїн, у малюнку сонця на сірій стіні, у слові «буде мир», сказаному пошепки, але з вірою.

І дорослі несуть особливу відповідальність перед дітьми війни. Їхній обов'язок – зробити все можливе, щоб дитячі мрії не залишилися лише спогадом про те, яким могло бути щасливе дитинство. Вірю, що колись відбудують не лише зруйновані міста, а й довіру до світу, віру в добро, впевненість у завтрашньому дні. Бо без цього неможливе справжнє майбутнє.

Тож дитячі мрії в Україні – не знищені! Вони зранені, притихлі, але живі. Вони чекають перемоги, чекають миру, чекають того дня, коли діти знову мріятимуть не про тишу після вибухів, а про щастя, любов і життя. І цей день неодмінно настане! Я переконана, що Україна вистоїть, бо правда на нашому боці! Ми збудуємо своє майбутнє – без горя й сліз, світ, у якому, як писав Пророк, «...своя й правда, і сила, і воля».

*Мій молодшій сестричці,
особі з особливими освітніми потребами, присвячується*

Моя сестричка – ще мала,
Їй вісім років лиш сповна.
Вона іде повільно, крок за кроком,
Та не здається анітрохи.
Їй важко інколи ходять,
Та в серці світла мрія – жить!
Вона танцювати дуже хоче
І в думках кружляє дні і ночі.
Нехай не слухаються ніжки,
Та мрія в серці – мов зірки.
Я вірю: зможе, я це знаю,
Бо так старанно шлях долає!

Моя сестричка – промінь світла,
Вона сильніша, ніж здається.
І хай не все ще їй під силу –
Її душа завжди танцює!

МІЙ КЛАС

Мій клас веселий і дружний весь,
У кожного справа улюблена є.
Ми різні, та разом – одна сім'я,
І цим пишаюся дуже Я!
Вова з м'ячем не сидить без діла –
Футбол для нього – сила і мрія.
А Злата, Аніта, Емілія, Варя і Я
У гімнастиці – жива грація.
Соломія у воду пірнає сміливо,
Плаває швидко, легко й красиво.
А Денис за комп'ютером – просто профі,
Він кодом будує світи цифрові.
Та хоч захоплення різні у нас,
Ми разом – команда, ми дружний клас!
Мій клас – найкращий, це знаю я,
Бо в ньому підтримка, тепло і сім'я!

МАРІЯ ХЛЄБІК,
здобувачка освіти 10 класу
Українського гуманітарного ліцею
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

***

Тараса бачила у снах,
Але неначе наяву,
Рясніли вишні у садах,
А ми сховались у траву.
Сховались й тихими словами
Шевченко прочитав вірші,
Ескізи показав, що днями
Вуглем виводив в комиші.
Чарівні вірші про калину
Емоції передають,
Нас вчать любити Україну,
Краси і сили додають.
Оці малюнки і вірші назавжди у моїй душі!

***

Перший день війни настав...
Але хто ж його чекав?
Тут стріляє, там гримить,
Серце зболено щемить.
Нехай увесь світ побачить,
Як ми зараз гірко плачем,
Що в очах дітей лиш страх,
Від будинків – тільки прах,
Як вмирають мирні люди
Й вибухи лунають всюди!
Міста чорні у руїнах –
Невже це моя Вкраїна!
Ми ніколи не пробачим
Наші сльози й біль дитячий,
Безневинних людей вбивство,
Сльози, спалене дитинство...

***

Ранкове місто огортав туман,
Після важкої ночі прокидався,
Безсонної від вибухів ракет,
Від диму й болю Київ задихався.

Всю ніч сирен гуділи голоси,
Ракет й шахедів звуки не стихали...
А мати із любов'ю в укритті
Своє дитя до серця пригортала.

Мале дівча народжене в війні
І в укритті не вперше ночувало,
Та мама ніжно-ніжно, як завжди,
Тихенько колискову заспівала.

Ту колискову, що ще їй
Матуся змалечку співала.
В ній український оберіг
Й душа народу оживала.

У пісні чути голос солов'я
Й садок вишневий біля хати,
Хрущі над вишнями гудуть
І сонечко лягає спати...

Дівча заснуло, лиш у сні
До себе зайчика тулило,
А мати, стомлена в журбі,
За наших воїнів молилась.

Ми переможем в боротьбі
З ордою, у тяжкім двобої,
І повернуться в рідний дім
Всі мужні Воїни-Герої.

І на вечерю у саду

Збереться радісна родина.
Й під колискову в ліжечку
Спокійно спатиме дитина.

***

Як у столиці відчувають осінь?
Я розповім, вдивляючись в небесну просинь.
Зранку весь Київ у тумані,
І зовсім тихо на майдані.
Будинки, наче в мареві казковім,
Сховалися у димці сонній.
В момент, як тільки сонце встане,
Вода в Дніпрі блискуча стане,
І хвиля грає, як кришталь,
Вбирає золотавий шарм.
Листя з дерев летить, кружляє,
Бо вітер сильний їх зриває.
Мов просить: «Потанцюймо разом,
насолодимся всім цим джазом,
який створила для нас осінь,
не чув ніхто такого досі!»
І листя, в золотавім світлі,
Кружляє у танку привітно,
Стомившись – падає додолу,
Вкриваючи мені дорогу.
Неначе килим золотий
Стелиться містом чарівний.
Лиш ступиш – чути шелест під ногами,
Мов хтось гортає сторінками...
Аромат кави з вуличних кафе
Одразу серце украде,
В обіймах пару теплий дим,
Так пахне затишком старим.
А шум місцевого метро
В життя киян ввівся давно.
Ведуть у темряву вагони,
Неначе сни чиїсь бездонні.

Блимає в вікнах світ тремкий,
Бо поїзд у метро швидкий.
А старі київські будинки
Вбирають в себе ці уривки,
Бо пам'ятають інші дні,
Шепчуть про дива старі...
У вікнах світло жовте мерехтить,
Над містом знову ніч летить.
Тож осінь в Києві чудова,
І атмосфера тепла, загадкова.
Лиш у це фентезі пірнаєш –
І казку київську пізнаєш.

ВІТАЛІЙ ЦИГАНКО,
здобувач освіти 9 класу
Срібнянського ліцею

ШІ вибрав десять найкрасивіших слів української мови: **вишиванка, воля, дякую, зорепад, калина, кохання, надія, світанок, свобода, Україна. Не втримався – надихнули.**

Одягаю мамину **Вишиванку** –
Стає тепло і затишно.

Надія на **Свободу** і **Волю**

Ущерть переповнюють серце і душу.

Хочеться сказати рідній: «**Дякую!!!**»

І не пошепки, а на весь світ –

Нехай почує світ, що Ми є,

Що Ми тримаємо стрій і настроїв,

Що наші тихі **Світанки** і ясні **Зорепади**,

У лузі червона **Калина**,

Чисте **Кохання** парубка до дівчини –

Це все неповторна, суверенна і вільна

Україна-Мати

Зі своїм найбільшим скарбом –

Мовою солов'їною.

***

Я – українець і горджуся з того,

Бо рідним словом думаю й творю.

Воно – найперша наша зброя,

Допомагає знищить z-орду.

Ми – українці з праколіна, й зроду

Ми – вільні люди в серці і думках,

І словом рідним ми виборюєм свободу,

Торуємо і творим переможний шлях.

РІДНИЙ ДІМ

Я розкажу тобі про рідний дім,
Мою малу-велику Батьківщину.
Селище Срібне в обрисі малім,
Але для мене воно має ціну.

В моє село у гості ти зайдеш,
Звернувши вправо з траси «Київ-Суми».
Поперед цим замилування віднайнеш,
Уздівши переліски, виднокруги.

Сільський пейзаж тобі потрапить в вічі –
Хати, хатинки й вишня з явором,
Калина й липи мов чекають стрічі,
Жоржини й айстри за кожнісіньким двором.

Проїхавши ще трохи Загайками,
У центрі селища опинишся за мить.
Тут наше серце: площа з куполами,
І синьо-жовтий прапор майорить.

А в тишині ялин тисячолітніх –
Алея Слави – біль і сум повік...
Там 38 воїнів – безвусих й літніх –
Набат про чорний ХХІ вік...

Завжди тут тихо – ввечері і в днині –
Навіки ж вічним сном сплять вояки...
Слава повік Героям України!
Страшна ціна безглуздої війни...

Затим ти точно сходиш в Березки –
Старий базар, як кажуть старожили.
Сфотографуєш з диво-пагорба низки –
У соцмережі викинеш світлини.

А далі, через крутизну доріг,

Асфальти вулиць і стрункі тополі,
Пахучі липи й висохлий горіх,
Ти вийдеш до красуні-школи.

За нею стежка в Графський парк –
Чудо з чудес Срібнянщини моєї.
Століття залишили нам цей дар –
Він немов скарб дорогоцінний на тарелі.

Та перед парком місце вкрай сумне –
Злочин Німеччини фашистської лишився.
Могила братська серце всім пече,
Ніхто зі злочинами не змирився.

Продовживши прогулянку селом,
До Сріблянки звернути мусим.
Оазі тій ми б'єм чолом,
Там наш прарід, його ми не забудем.

Старі Вали і гора Данчича висока –
Це теж усе відлуння сивини,
Дотик до місць святих як нагорода.
Турбуємось про них, несем в віки.

Ще є в нас Латанівка і Попове,
Вирвихвіст, Чумакове і Яркі...
Краї села – праназви загадкові,
Топоніми, які живуть віки.

Найбільше в нас багатство – люди,
Багаті на любов і на добро.
Завжди гостинні, у свята і в будень –
Так не міліє родоводів джерело.

Олена Василева, Клим Губа
І Саполович Яків, Ганна Затиркевич,
Дмитр Соловей і Кузнецов Іван –

У них прийдешні відчувають велич.

І взагалі, усе в моїм селі
Гідне озвучення і згадок.
Воно найкраще на усій Землі.
Ми мусим передати все це в спадок.

Не вірю ж бо, що кане в Лету
Усе це, виплекане й надбане віками.
Село моє – адреналін поету –
Живе і квітнучиме поміж нами.

Багато місць прекрасних в Україні –
Великих міст, містечок, хуторів...
Де не бував, а все ж донині
За рідне Срібне краще не зустрів.

МОЯ МРІЯ

Моя мрія, моя макромрія – Мир.
Мені мріється мораль, мудрість,
могуття минулого, міць майбуття,
миті-миттевості миротворення.
Мова мирних – магія-магнетизм,
мистецтво, материнство...
Мамина молитва – мелодія Миру,
музика Миру, муза мелодій.
Мати, матінка, матуся –
мелос могутньо-мелодійної мови моєї!
Моря, міста, мегаполіси, мости –
маршрути мрійників-мандрівників.
Мужність, милосердя, миролюбність –
міцна, монолітна міць Миру.
Ми – мирні, мужні, міцні, моволюбні.
Мріємо, малюємо, муруємо майбуття.
Маємо мову – мірило миротворення.
Мрія – мій маяк.
Мирне майбутнє – моя мета.

МОЯ МОВА

Моя мова – мікро-макрокосмос:
Мальва, медунка, м'ята, материнка...
Моя мова маками майорить,
Магнітить милозвучністю,
Мерехтить, міниться мрійно, молитовно.
Моя мова – місія майбуття!

СЛАВА УКРАЇНИ

Мандрівник за знаннями –
Григорій з Чорнух.
Він – не просто Філософ,
Він – Нескорений Дух!

Любомудр Український –
із поетів Поет.
Він – не просто Учитель –
Він – Всезнай-Інтелект!

Садівник із майбутнього –
геній доби.
Він – не просто Знавець.
Він – Зразок на віки!

Унікал з України –
многогранний талант.
Він – не просто Подвижник –
Ідентичності старт!

СИЛА – В РОЗУМІ

Ще в дитинстві мене охоплював інтуїтивний потяг до волейболу. Залюбленість у цей вид спорту набула маніакальності. Із завмиранням серця та призупиненням дихання спостерігав я за партіями. Подобалося страшенно. Подумки уявляв себе в команді, відчував, що при нагоді викладуся на всі 100%. Але й страшенно боявся, що нагоди не буде ніколи... Оці два полюси-змії постійно крутилися в моїй голові – любов

і острах атакували зі своїх флангів. Я не знав, що діяти, часто опинявся в ступорі.

Причиною був мій зріст, адже крути не крути – передостанній у шерензі серед хлопців на фізкультурі. Цей факт мене непокоїв із першого класу. Мама доводила весь час, що головне – бути особистістю, а зріст не має значення..., аби не говорили, що «високий до неба, а дурний, як треба»... Тато ж з упевненістю стверджував, що мене обов'язково після 8–9 класу «витягне», як і його свого часу.

Я не уявляв як, але дав собі слово «підрости».

Першим моїм кроком стало «висіння» на перекладині – щоденне й багатохвилинне. Далі, почерпуючи інформацію на різних сайтах, дійшов висновку, що треба тренувати все тіло: причина не в зрості, як я тепер розумію, а в техніці та фізичній формі гравця.

Так у моїй кімнаті на власні заощадження з'явилися гирі, гантелі, штанга, а професійну скакалку подарував друг. Щодня були підтягування, віджимання... І найвідрадніше – почав ходити на заняття волейбольного гуртка. Дякувати Богу, вчитель фізичного виховання навіть ніякогісінької уваги не звернув на мій зріст (до речі, у Віталія Олександровича зріст 1,65 м).

Я вірив і не вірив одночасно, неначе знову на світ народився, наче гора з пліч упала!

Почалися тренування, не пропускав жодного заняття, інколи, щоправда, при цьому жертвував хореографією.

Й ось перша моя гра й наша перемога! Виграли навіть у «Ветеранів спорту». Овації й ажіотаж, безмежне задоволення й справжнісінька тобі ейфорія.

За тиждень – волейбольний турнір пам'яті варвинського тренера Івана Остаха. У нас II місце серед 4 команд. Звісно, трішки засмутилися, але треба загартовуватися. Це тільки додало натхнення та спортивного азарту.

Найголовніше – я в команді, і моя мрія здійснилася.

ДОЩ-РЯТІВНИК

Останнім часом відчував, що чогось бракує, за чимось, таким жадано-очікуваним, страшенно скучив. Певно, стомився від шаленого щоденного ритму, енної кількості інфи в соцмережах, постійних повітряних тривог, дистанційки...

Почав подумки перебирати нехитрі бажання й зрозумів, що хочеться змін, хоча б у чомусь...

За вікном добігав доволі теплий вересень 2025 року, і, як наслідок, земля, дерева, кущі помітно прагнули оновлення...

Надвечір мою увагу привернув легенький стукіт у шибу, попідвіконню. Призабутий звук вгадав інтуїтивно – дощ! Виглянув у вікно пересвідчитися та відразу ж – просвітління, як електричний розряд, відповідь на численні запитання-пошуки: радість, мов у дитинстві, відчуття легкості, магнетизм дійства, бальзам на душу, ейфорія від побаченого...

Стояв і слухав, як колись Леся Українка слухала весну. Вслухався й дослухався – лунала музика самого Неба. Зашуміло, зашелестіло, заграло... Зазвучала ціла природна жива симфонія. Кожна крапля – то певна нота. Їх міради, але разом вони – *legato* – такі собі злагоджені, плавні штрихи-варіації. Такі тихі-тихі, подеколи навіть переходять на *pianissimo*.

Зазвично чекаєш на гучне *crescendo*, але не цього разу. Обійшлося. Гармонія не порушилася ні на гаму. Все витримано в одному акорді. Дощова увертюра звучить м'яко, як *artegio* на гітарі – з ефектом вишуканої мелодійності, розміреності, плавності...

Спокій, умиротворенись, вдоволення!

Я з Дощем у симфонічному унісоні!

Релаксую!

Переживаю «...мить якогось потрясіння», мовби побачив «...світ, як вперше у житті»!

Щасливий! Відчув *artegio* в собі.

Перезавантажився!

***ДЕНИС ЧЕРЕВКО,**
здобувач освіти 11 класу
математичного профілю
Ніжинського обласного педагогічного
ліцею Чернігівської обласної ради*

ДУМКИ

Тримаю сліз кишеню злісних,
Без тебе я – немов туман,
Що зранку над водою тисне –
Відображаючи мій стан.

В собі тримати вже не зможу,
Бо навкруги напруги пил.
Вірші ж бо стануть переможно
В ряди душі, що зветься – тил.

На фронті спогадів залишу
Надії, мрії та любов,
І в зимній ранок білосніжний
Зігрію цим холодну кров.

Рядки, що ллються між собою,
Присвячую своїм думкам,
Бо їм давно пора – до Волі.
Туди, де цінність є словам.

***

Ми два світи, що вже не повноцінні.
Ми два життя, що не зіллються вмить.
Ні я, ні ти. Ніхто із нас обох не винний
У тому, що тепер в душі болить.

Попереду вже холод. Літо проминає.
Здається, мов щорік повторюється знов.
Насправді ні: бо час лише все знає,
Коли і в кого з'явиться любов.

Із двох світів один ми не створили,
Із двох думок в одну – ми не змогли,
Але я точно знаю: будуть крила,
Що точно зрушать з місця всі вітри.

Відтоді станемо з тобою ми сильніші,
Та й не згадаєм про розмовні вечори.
І час, що буде плинути ще швидше,
Навіки лишить нам по два світи.

СВІТИ

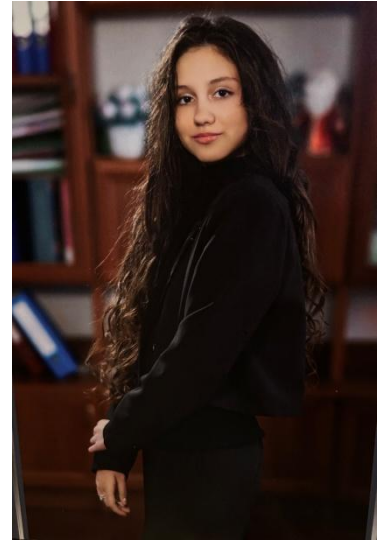
І скільки часу маю ще чекати,
Коли вже я дізнаюсь все, що ти
До мене відчуваєш, чи занадто
З тобою різні та чужі тепер світи?

Скажи: коли ти не наснишся?
Відколи я звільнюсь від цих думок?
Ти чи теперішня, чи ти уже колишня?
Засвоїв я чи ні життя урок?

Всі сподівання я до небуття відправлю,
Бо часу вдосталь ніби вже пройшло:
І кожен день, що мав би дати справжність,
Перетворився на якесь німе кіно.

Чи треба нам багато для емоцій?
Хвилина, дві чи більше відчуттів?
Достатньо лиш тебе на кожному кроці,
Щоб я здійснив усе, що так хотів.

*ДАР'Я ШАРА,
здобувачка освіти 11 класу
іноземної філології
Ніжинського обласного педагогічного ліцею
Чернігівської обласної ради*

ВІЙНА, ЯКА ЗМІНИЛА ВСЕ

Війна – це слово, яке звучить коротко, але несе в собі нестерпний біль. Це слово в кожного викликає страх. Вона приходить раптово, руйнуючи звичне життя людей, їхні домівки, мрії та плани. Війна не питає дозволу. Вона забирає найдорожче – спокій, безпеку, молодість, дитинство і навіть життя.

Найстрашніше у війні – це не тільки вибухи та постріли. Найстрашніше – це страх, який живе всередині кожного. Страх за рідних, за майбутнє, за те, чи буде завтра. Люди змушені залишати свої міста, ховатися в підвалах, спати під звуки сирен. Те, що колись здавалося неможливим, стає щоденною реальністю.

Війна кардинально змінює людей. Хтось стає сильнішим, навчається цінувати кожную хвилину життя. Хтось, на жаль, втрачає віру в добро. Але навіть у найтемніші часи знаходяться ті, хто допомагає іншим: волонтери, лікарі, військові, звичайні громадяни. Вони доводять, що людяність не зникає навіть під час трагедії.

Також війна нагадує, наскільки важливий мир. Ми починаємо розуміти, що справжнє щастя – це не багатство чи розкіш, а можливість жити без страху, ходити до школи, бачити усмішки близьких, мати дім і відчувати тепло рідної землі. Для мене мирне життя – це наче дивовижний сон, сповнений безтурботного життя та яскравості. Проте, я щиро сподіваюсь, що скоро Україна знову розквітне та життя заграє різними барвами.

Війна залишає глибокі рани, але вона не може знищити надію. Бо доки люди борються за свободу, доки вони підтримують одне одного, доти існує шанс на перемогу та світле майбутнє. Мир обов'язково повернеться, а пам'ять про пережите навчить нас цінувати життя й берегти свою країну.

*АРІНА ШКАБУРА,
здобувачка освіти 10 класу
іноземної філології
Ніжинського обласного педагогічного
ліцею Чернігівської обласної ради*

***

Здавна вже лунає в повітрі:
– Ой, як це так? Чому?
Всі слова стали подібні.
А я вам скажу напряду.
Не всі мають світлу душу,
Та всі мають тугу.
У кожного своя струна,
У кінці якої бачать труну...
І як тільки струна зірветься –
Музика заграє сумна
І чортяка той усміхнеться,
Не відводячи чорних очей,
Адже знає про край мертвецький,
Що звідси ніхто не втече...
Там страх і біль вже не кричать.
Гріхи, мов тіні, поряд стоять..
Усі приховують свій секрет!
Але над ними – той силует.
Я – дихаю, але немає чим...
Та утішається чортяка цим!
Він чекає на мене щоночі,
Очорнює душу, серце морочить.
Забуваю ті сни і думки згорілі,
Коли знала тільки байдужі мрії.
Тепер він, сидячи на троні із черепів,
Відвідує кожен із моїх снів...

Літературно-художнє видання

Упорядники:

А. М. Кайдаш, О. Є. Гадзінський, Н. О. Івахно

СТЕЖКА ДО ШЕВЧЕНКА

Збірка

Випуск 21

Щорічний науково-популярний збірник

Засновник – Ніжинський обласний педагогічний ліцей

Чернігівської обласної ради, 2006 р.

www.nopl.org.ua

Відповідальна за випуск – А. М. Кайдаш.
Літературне редагування – О. Є. Гадзінський.
Технічне редагування – Н. О. Івахно.

Розповсюджується безкоштовно.